

SCRISORI DIN ALTĂ GALAXIE. PARTEA I

Despre toată povestea

Bursele Fulbright reprezintă un prilej formidabil de familiarizare cu societatea americană și cu vârful de lance al cercetării științifice din lume, probabil din orice domeniu, științific sau umanist. Universitatea americană e un bastion de cercetare redutabil, cu succesul cel mai deplin în sens științific dar și organizatoric, un organism perfect adaptat la cerințele societății dar și ale întrebărilor fundamentale.

Am ajuns în America, la University of Florida, în Gainesville, să lucrez cu Profesorul David Dilcher, cu o bursă post-doc Fulbright avînd o temă dublă, de cercetare și educațională. Tema de cercetare paleobotanică propriu-zisă este privitoare la conifere cretacice iar cea didactică e referitoare la universitatea americană în sine, ca sistem. Pentru opt luni, am de lucrat pe aste două fronturi care, avînd în vedere vastitatea lor, ar necesita poate o viață de trudă dar în orice caz, cum orice demers trebuie început cu primul pas, am pășit pe teren american plin de speranțe și de încredere.

Primul e-mail pe care l-am scris acasă, din America, în seara în care am ajuns în fața primului computer din Gainesville, s-a chemat "Scrisori din altă galaxie" iar motivul unui asemenea titlu a fost ceva în sensul "nu știu ce avion am luat dar avionul cu pricina nu m-a dus nici pe Lună, nici pe Marte ci mai degrabă într-o altă galaxie, că prea mare e diferența față de planeta pe care am lăsat-o la decolarea de pe Otopeni". Am păstrat titlul ăsta și în file-ul de față care a adunat timp de atîtea luni cam toate mail-urile importante trimise în România, familiei și prietenilor. Am scris la "Scrisori..." serile, nopțile sau în week-end-uri, pentru ca cei de acasă să priceapă ce-i cu mine, unde am ajuns și ce e de făcut. Cred că s-au adunat destule de povestit iar cum primul pas l-am făcut demult, iată și povestea.

Debarcarea

La aeroport, pe 1 Octombrie 2001, am ajuns în avion relativ repede și am avut o călătorie excelentă pînă la Amsterdam, cu KLM-ul care într-adevăr nu se dezmente. Conexiunea pe Schiphol a fost ușoară, cu excepția așa numitelor triple security points care în cazul meu au fost, așa cum vă și așteptați, mai altfel decît ale altor pasageri tip Volkswagen Golf, chit că ultimii erau cu caroserii cît se poate de tuciuiri. Nu știu cum s-a simțit Mona pe Ben Gurion dar eu m-am simțit pe Schiphol ca la Intifada Mossadului, vorba lui Ion Creangă. Adică mi-au ieșit ochii de cîte istorii le-am înșirat, că mi-am făcut bagajele cu mîna mea cu o seară înainte, că nu a fost nimeni străin la mine în apartament, că am mers cu mașina personală, că nu am cadouri de la prieteni, că n-a trecut nici un OZN pe lîngă mine, numai întrebări aiuritoare am auzit. Așa că pînă la urmă i-am dat o lecție gratuită de engleză fetei în uniformă (olandeză, deh), mi-a mulțumit și m-a mai lăsat în pace, măcar că a mai aflat ceva în limba lui Tremură-suliță. Cînd mă duc la zborul pentru Detroit, ce să vezi: mă aștepta un purcel de Jumbo Jet fornăind nevoie mare, că tot era cît casa de malău. Nu vă zic cu ce plăcere m-am urcat la bord! Locul meu la geam a fost mai spre coadă, acolo unde avionul se mai îngustează iar rîndurile de scaune nu înaintează pînă la perete, așa că am avut un spațiu considerabil numai pentru mine, de lăfăială... Peste Atlantic erau nori, n-am văzut nimic dar ne-au arătat două filme, Dr. Doolittle 2 și încă unul, cu Nicoleta a lu' Copilu-Bărbat prin Montmartre. Nu prea m-am uitat la filme că am avut de combătut politica și psihologia popoarelor cu o profă de Științe sociale din Columbus, Ohio, vecină de scaun. Culmea și ea e fulbrighteră, că fusese în tinerețe la o bursa Fulbright în Uganda, așa că mi-a povestit "ca între frați", cum singură s-a exprimat, cam ce părere are de America, ce e bine și ce e rău aici. Așa că din vorbă în vorbă și din moțăială în moțăială, am ajuns la Detroit. Am schimbat mail-urile ca să mai ținem legătura și pe-aci țî-e drumul, am intrat în vamă, unde m-au puricat din nou, de data asta mai abitir la acte și apoi la triple security points. Sistemul de-aici este că din cînd în cînd un pasager este verificat la singe, la modul că i se verifică și căpтуșeala

de la haine, ranforsările de la geanta de mîna și softul din computer, n-am mai văzut așa ceva. Într-o primă fază m-am gîndit că au ceva cu omu', tocmai îl inhățaseră pe un bărbos din fața mea dar după aceea am aflat că așa e regulamentul pe aici, din 100 de oameni îl iau pe unul cu destinul mai încurcat și dăi, mai că nu-l dezbracă. Pe Detroit a fost singurul "incident", în sensul că am întîrziat o jumătate de oră să plece avionul și ne-au trambalat de la o poartă la alta, printre scuze și temeneli. Dar pînă la urmă totul a fost OK și am ajuns în Jacksonville fără probleme, după ce am găsit un ghid turistic al Bucureștiului în numărul de săptămîna 1-7 Octombrie al NorthWestului (revista de bord a companiei aeriene), cu interviuri de la măcelarul din hala Obor pînă la nenea George Copos. Pe aeroportul din Gainesville mă așteptau David Dilcher și Yongdong Wang, chiar în fața sălii de unde îți ridici bagajele. M-am mirat că au ajuns așa departe în aeroport dar Dilcher m-a lămurit că acum se intră greu în incintă și că de obicei americanii merg cu mașina personală pînă la scara avionului, cum vezi prin filme. Și că s-a terminat cu "vremurile alea". În orice caz, se pare că am ajuns într-o Americă nouă, că s-au schimbat enorm de multe de la September 11th. Am să divagez puțin de la poveste ca să adaug că aici sentimentul național este foarte puternic, e ceva care îi leagă foarte tare pe oameni, albi sau de altă culoare, fără nici un fel de ipocrizie sau de VC-tudorisme penibile. E obsedant să vezi cum își pun singuri la geamuri steaguri, stegulețe, chiar pancarte în curte cu "It's our turn now", "God bless America" sau multe alte texte care par desprinse din lozincile noastre halucinante de altădată, pe care românul, scurt la minte, le-a uitat foarte repede dar care aici sînt arborate cu o candoare și o naivitate de necrezut, parcă sînt copii. Se pare că "the bombing" i-a maturizat peste noapte pe copii mari care sînt americanii și că națiunea a reacționat corespunzător, ca uriașul care se trezește de la o înțepătură de viespe. La colț de stradă se vînd tricouri patriotice, e o fervoare națională. Armata s-a pus serios pe treabă, am văzut și eu soldați inarmați ca în Vietnam, din Garda Nationala, printr-unul din parcurile campusului. Arată foarte tehnic și impunători. Noi am zice că ce, dom'ne, dom' Semaka față cu reacțiunea e un banc fumat de Caragiale dar aici nimeni nu rîde și datorile sînt luate la modul foarte serios. La TV au explicat că armata a scos tancuri pe majoritatea poligoanelor de mecanizate, toată lumea face instrucție și tot așa. În fine, să mă întorc la povestea mea.

Deci ajunsei în Jacksonville, Dilcher și Yongdong au apărut să mă ia și au fost foarte cordiali și prietenoși. Pe amîndoi îi cunoșteam din China, o dată cu Conferința Organizației Internaționale de Paleobotanică, în 2000. Iată și niște portrete.

Dr. David Dilcher e un prof trecut de 60 de ani, membru al extrem de bine cotatei Academii Naționale de Științe (NAS), extrem de umblat în toată lumea, că mă mir că nu a ajuns și în România dar îi știe pe toți românii din domeniu și la rîndul lui, este bine apreciat în țară. Dilcher e o specie rară de Professor american, așa numitul Graduate Professor, ai cărui studenți sînt în special doctoranzi. Orele la undergraduates, studenții care încă nu au terminat facultatea sau masterul, sînt ținute și de el sau de discipolul lui Dilcher, Dr. Steven Manchester, mai mare decît mine ca vîrstă și un star în domeniu, pe floare terțiare. Proful e un campion al granturilor de cercetare, pe aici se perindă tot timpul diverși visiting scholars, străini sau americani, vin pînă și paleontologi amatori pasionați, hobbiști inrăiți, cum este cazul lui Roger Moore, ca și personajul de film, din Tennessee, care tocmai a venit să îi aducă lui Dilcher fosile din țara lui Elvis. S-ar putea să merg și eu pe colo după niște fosile. Relațiile lui Dilcher cu China sînt foarte strînse, probabil cele mai bune pe care le au americanii din domeniu și pe chestia asta, la care se adaugă spiritul enciclopedic și experiența uluitoare, proful publică imens, împreună cu colegii chinezi de acolo. Așa e și motivul pentru care aici sînt și ceva graduates chinezi, care urmează să își termine doctoratele.

Dr. Yongdong Wang, colegul meu de apartament, e un băiat tare la locul lui, e mai mare ca mine cu vreo trei ani, e de pe undeva din Nordul Chinei și lucrează la Nanjing ca cercetător, fără nici o normă didactică. Bursa lui e plătită de Academia Chineză de Științe. E foarte curat și simțit. E un cercetător extrem de capabil și se pare că e mai bine mobilat la minte decît alții ca el și în plus, pare a fi rezultatul unei selecții. Totdeauna întrebă, cînd

trebuie să ia o decizie, dacă e mai bine într-un fel sau în altul, fără hotărâri supărătoare pentru nimeni. Baiatul e OK, mă bucur că e colegul meu de apartament.

Deci ne-am întâlnit la aeroport, ne-am urcat într-un van Dodge și am tăiat-o către Gainesville unde am ajuns cam într-o oră și ceva. Ținutul este împădurit, plin de mlaștini cu chiparoși și pini, aligatori cu duimul și tehnică de vîrf, de la automobile, elicoptere, computere, infrastructură și orice altceva. Sudul american încă e sărăcan comparativ cu Nordul industrializat dar și aici ramii bine mersi boujbe cu ce vezi. Am ajuns la complexul de locuințe unde locuiesc, numit Summit House, care e în partea de sud a campusului, lângă un mare complex spitalicesc numit Shands Health Center. Că mi-am adus aminte de lozincile pictate de prin București numite health center, cum vezi din 85 pe Grivița: centrul de aici e cel mai mare din Florida, în afară de cel din Miami, are două piste de elicoptere pe acoperiș, care sînt folosite la roșu toată ziua și toată noaptea, cu care se cară mai ales organe pentru transplant. Noroc cu culoarele de zbor care trec pe o linie mai la nord de Summit House, către un mare centru de chirurgie pe creier. De rîsu'-plînsu', au anunțat oficial că dacă vrei să-ți faci un transplant de creier, te costă 20 de milioane de dolari... Ca să ajung la Muzeu, o scurtez prin incinta spitalului Shands, care are o bancă a Campus USA Credit Union, unde mi-am deschis și contul, oficiu poștal propriu, restaurante de toate felurile, unde poți găsi și șaorme dacă vrei și care se cheamă "roll-ups". Le-am gustat cu gîndul acasă, la prăvălia grecului de la noi, din Piața Rosetti și din fericire poți să îți alegi carne de pui, de curcan, de vițel sau de porc, de ton sau de creveți, împreună cu o mie de topping-uri. În drumul meu pe coridoare intersectez o cafenea și un centru hiperbar pentru scafandri, cu o cameră hiperbară ultra-tech în care am apucat să arunc o privire printr-o ușă deschisă, rugîndu-mă să nu ajung niciodată acolo după vreo scufundare buclucașă.

Colectivul de paleobotaniști de la Muzeul de Istorie Naturală din Gainesville mai include un Collection manager, care este Dr. David M. Jarzen, palinolog cunoscut și o persoană foarte precisă, precum și pe Terry Lott, asistentul lui David Dilcher, expert în tot ce înseamnă tehnică de laborator, muncă și echipament de teren sau botanică actuală. Terry e omul la care poți să te duci cu orice problemă, e întotdeauna gata să te ajute și întotdeauna rezolvă chestiunea în cauză, foarte eficient. Postdoctori, ca și mine, sînt Beth Kowalski, cu o temă de morfologie foliară privitoare la plante actuale și Carlos Jaramillo, despre care voi mai avea ocazia să povestesc. Beth e căsătorită cu John Bloch, un paleontolog ce studiază primat la Michigan, așa că în privința lor, paleontologia e o chestiune de familie.

Dintre studenții doctoranzi, așa numiții graduate students, Hongshan Wang e unul dintre cei mai promițători, pentru că e foarte muncitor și inspirat. Hongshan lucrează pe angiosperme din Formațiunea de Dakota și de-a lungul timpului aveam să lucrăm mult împreună. E de fel din Beijing, fost student al unui bun prieten de al meu, Dr. Shenghui Deng. Shusheng Hu e alt doctorand de aici, cu o teză despre palinologia Formațiunii de Dakota, ca și Xin Wang, care lucrează fosile microscopice de plante, colectate tot din aceeași formațiune.

Apartamentul are trei camere, două dormitoare și un living larg, o baie și o bucătărie care e în prelungirea living-ului. Eu m-am instalat într-unul din dormitoare, care e identic cu al lui Yongdong, fiecare avînd cîte o debara imensă, cu rafturi și bare pentru umerășe. Camerele, toate, au o mochetă foarte groasă în care te afunzi cînd calci. În cameră mi-am pus o masă de lucru, un scaun-fotoliu care e un fel de scaun dar cu brațe și cu suprafețe moi, un scaun la masa de lucru și cam asta e tot. Toate sînt împrumutate de la David Dilcher care își eliberează o cameră la el acasă. Am mai adus o saltea de tip Relaxa pe care am cumpărat-o de la Salvation Army cu 10 USD, nouă și curată, o veioză cu abajur și cam afîț. Seamănă cu chilia mea din casa părintească, din Aviatorilor dar are o suprafață mult mai mare. Fiecare cameră din apartament are aer condiționat, inclusiv la baie și un ventilator din tavan, cu 4 brațe. În sufragerie am adus un fotoliu și o canapea, tot de la Dilcher, vreo două scaune și cam afîț, deocamdată. La bucătărie am un frigider imens, frost free, un cuptor clasic cu flacăra și cu interior electric, un cuptor cu microunde cumpărat de Yongdong de la tîrg cu 5 gloanțe, o masă mare de tot cu scaune rabatabile de lemn, românești, care erau în dotarea apartamentului de la început, iată unde se duc pădurile din Carpați, vesela completă

și tacîmuri, ultimele cam proaste, cu mînere de plastic, că o furculiță mi s-a rupt în mînă. Cam asta ar fi prin casa. Pe la Yongdong nu prea știu cum e că n-am vrut să îl deranjez pe bietul om cu inspecția.

Deci cam asta se întîmpla luni seara, pe 1 Octombrie. Marți de dimineață, pe 2, am trecut pe la nenea Brian, managerul complexului, să semnez contractul de închiriere și să îmi ridic purcelul de laptop care venise încă de luni! Din București, cu ajutorul Andreei Martin, comandasem la Compaq un notebook Presario, "croit" pe comandă pentru ce aveam de lucru. Cei de la Compaq au vrut să îmi facă o surpriză și au trims laptopul imediat, nu pe 11 octombrie cum era stabilit!

Inutil de explicat cît de încîntat am fost, mai ales că e o bijuterie de ultimul tip, 320 MbRAM, 16Mb memorie video, 20Gb hardul (UDMA), CD-RW, Pentium III la 900 MHz Intel cu Speed Step Technology, Display2 (poți pune CD-uri să cînte fără să mai dai drumul la calculator), boxe JBL Pro cu Bass reflex, cel mai nou display posibil, la 15 inci TFT cu UXGA, butoane suplimentare și touchpad programabile, Windows 2000 Professional cu licență, etc. Inclusiv 3 ani de garanție totală în orice țară de pe glob, cu transport și cheltuieli aferente incluse. Am și un cont on-line permanent la Compaq, 24/7, cum se exprimă aici serviciile nonstop. În contul ăsta beneficiezi de asistență tehnică permanentă. După ce mi-am luat jucăria și cheile noi de la administrator (care a avut doi căței timp de 13 ani și care au fost motiv de reală tragedie în familia lui cînd au murit, mai ales pentru copiii lui Brian care crescuseră cu ei), am ajuns la Universitate unde am început demersurile administrative: hîrtii, prezentări, turul laboratoarelor, explicații iar la ora două după-amiază am ajuns la coana Barbarela, pe numele ei Barbara Wilkie, onor mama răniților din tagma fulbrighterilor de la Universitatea din Florida. Dînsa m-a ajutat cu sfaturi și cu încurajări dar aveam să pierd destul de repede contactul cu persoana asta care este și reprezentantul oficial Fulbright la Universitatea din Florida. Luni am ajuns acasă pe la șapte seara, cam dărîmat, așa că nici măcar nu am avut parte de laptopul pe care îl lăsasem acolo. Măcar că i-am dat drumul sa meargă și i-am instalat Windows-ul, înainte să cad lat.

Miercuri, pe 3, am ajuns pe la University surplus, să îmi caut birou, bibliotecă și dulap de dosare, mi-am ales mobila care a venit tocmai vineri, pe 5, că cei de la depozit nu prea s-au grăbit cu transportul. Adică menta se freacă și pe la americani, nici o problemă. M-a distrat, printre alții, un negru de pe acolo, genul important dar bîgător de seamă, descărcător sau cam așa ceva, cu căști la urechi, celular și pantaloni de rapper, pe nume Bubba, ca pe negrul din Forrest Gump, care făcea de toate dar nimic. Numele m-a distrat nemaipomenit, prima oară în viața mea cînd vedeam și auzeam personaje cu numele și cu înfățișarea asta. Adăugați la tot tabloul accente sudiste tipice, în care se înghit vocalele terminale, ca în cîntecele country și vedeți ce iese: o babilonie teribilă, ca într-un roman agitat al lui William Faulkner. Practic, în fiecare zi din prima săptămînă și eu și Yongdong am fost invitații lui Dilcher la lunch, care pe aici înseamnă sandwich-uri sau burgere cu limonadă. După-amiază, cînd avem timp, Dilcher ne scoate cu van-ul prin oraș, în funcție de ce treburi are de făcut în ziua respectivă. Am văzut așa o bună parte din Gainesville, supermarket-uri fabuloase, magazine de computere, de unde a trebuit să îmi cumpăr tot felul de accesorii electronice pentru laptop, cafenele sau autoserviri tipic americane care sînt exact ca în serialul cu Seinfeld, nu e nici o diferență.

Vineri, Dilcher a trebuit să ajungă la așa numitul Office Depot, care e o rețea de supermagazine orientată pe birotică, să își schimbe un mouse care nu mergea, așa că ne-a luat și pe noi, adică pe mine, pe Yongdong și pe Roger Moore din Tennessee, nu-i nimic de rîs, că așa îl cheamă pe bietul om. Cum se făcuse ora de lunch, era cam trei după-amiază, David Dilcher ne anunță, hai că vă duc într-un loc unic în Gainesville, e surpriză. Și ne duce la o farmacie-restaurant! Am rămas paf, ce chestie e să mănînci printre rafturile cu medicamente, e tare ciudat și mai aflăm că e o afacere a unei familii de acolo și că pe vremuri erau multe localuri de tipul ăsta dar că acum doar cel de aici a mai rămas.

Pe aici se întîmplau multe, deși mie tocmai că mi se întîmplau relativ puține, pentru că mă apucasem tare de muncă dar tot timpul e ceva de văzut și de auzit, nu numai aici dar peste tot în lume cînd e vorba de universități și laboratoare.

Luni dimineața, pe 8 Octombrie, am avut o discuție strategică cu David Dilcher, în sensul că am discutat ce facem în continuare cu proiectul, care sînt primele acțiuni pe care le mai discutasem pe e-mail dar acum le-am discutat pentru prima dată în detaliu. M-am prins că David Dilcher e workaholic, nu poate să stea locului, e în permanentă agitație creatoare iar eu sînt mic copil comparativ cu el care, la anii pe care îi are în plus, are energie cît zece ca mine. M-am mai prins că laboratorul e viața lui, e acolo non-stop, cînd nu îl cheamă Doamna Dilcher la raport, cîteodată cu ultimatumuri și așa se explică de ce e și sîmbăta și duminica acolo. Iar colaboratorii lui sînt foarte mult ajutați, necondiționat, așa cum am văzut și eu. Mai are un talent deosebit: capacitatea de emulație, îți insuflă foarte mult entuziasm. Tot dimineața, în ziua aceea, am început lucrul în bibliotecă și în colecție, care sînt amîndouă în aceeași sală. Ideea de a comasa colecția și biblioteca de specialitate e brici, fiindcă lucrezi în bibliotecă în mijlocul fosilelor pe care le ai în vedere pentru determinări, descrieri și fotografiere. Aici totul se face digital, foarte rar lumea mai trage cîte un film negativ care însă nu se mai dezvoltă niciodată, ci se scanează, lucrînd planșele în Adobe. CorelDraw-ul este ca și inexistent aici iar Adobe Photoshop-ul e stat în stat, sport național și nimic altceva. Așa că luni am început oficial proiectul care tratează coniferele cretacice din Dakota, Kansas, Babadag și Dîmbovicioara.

Săptămîna 1-8 am lucrat pe conifere actuale, *Taxodium* în special și pe conifere eocene din Tennessee. De la cap la coadă: degajare, fotografiere, analiză cuticulară, brainstorming de descriere și de determinare preliminară a materialului, pe o specie de *Podocarpus* de data asta, foarte asemănătoare în morfologie cu *Taxodium*. Laboratorul este ideal pentru un paleobotanist orientat pe Terțiar, excelent pentru un paleobotanist de Mesozoic și bun pentru unul de Paleozoic. Fiecare are un birou și o bibliotecă personală, mai mare sau mai mică, depinde de fiecare. Evident, biblioteca cea mai serioasă o are David Dilcher care și-a păstrat la el în birou bibliotecă pe toți pereții, cu cărțile și extrasele cele mai dragi și a organizat biblioteca mare a laboratorului, chiar în sala colecțiilor, unde se face și prepararea materialului paleontologic. Totul numără cam 5000 de volume și 25000 de extrase, strînse de el toată viața. Dacă îți lipsește ceva, te duci frumușel la biblioteca facultății și găsești ce credeai că nu există. Adică orice. Dacă, Doamne ferește, nu găsești ce-ți trebuie nici acolo, semnezi o fișă și într-o săptămîină ai cartea sau lucrarea adusă prin sistemul interuniversitar, nu contează că e din Fidji sau din Afghanistan. Biblioteca din laborator e pusă în rafturi care se deplasează pe roțile, așa numitele compactoare, paralele unele cu altele, astfel încît spațiul de depozitare se reduce foarte mult prin lipirea succesivă, ca vagoanele unui tren.

Șocul mare a fost cînd am realizat cum se lucrează bibliografic cu Endnote-ul, versiunea a cincea. Din Endnote te conectezi prin internet cu un simplu click la ce bibliotecă vrei din America, cum m-am conectat eu atunci la Yale și apoi îi ceri să îți caute pe cuvinte cheie cărțile înregistrate acolo, spre exemplu un autor cum e Leo Lesquereux, unul din pionierii americani în Paleobotanica de început de secol. Într-o secundă, Endnote-ul îți spune ce titluri există în biblioteca pe care o răscolești electronic. Eu am găsit 19 titluri la Yale, în cazul lui Leo Lesquereux, în nu mai puțin de o secundă. Dar poți căuta orice, nu numai autori, ci și specii, cuvinte cheie sau orice altceva. Am fost foarte impresionat. Dilcher s-a prins de lăcomia mea de literatură și mi-a zis rîzînd, Mihai, așa manuscrisele tale vor avea cîte 40 de pagini de bibliografie. I-am răspuns că foarte bine, eu n-am nimic împotriva!

La fel cu biblioteca Profesorului Dilcher e și colecția, cu vreo 250000 de eșantioane de plante fosile, că numai săptămîna aceea Roger Moore, colectorul amator, a adus din Tennessee 1000 de eșantioane. Sistemul e foarte ingenios, cu dulapuri dispuse paralel care se deplasează pe șine, inițial stînd toate unite unele de altele. E formidabil să lucrezi așa, cu biblioteca lîngă colecție. Laboratorul are un manager de colecție de care am mai pomenit, Dr. David Jarzen, foarte eficient, așa încît nu există eșantion adus care să stea pe masa din preparație mai mult de o zi.

E un loc formidabil, gîndit și aranjat ca să poți lucra cît mai ușor, cu maximum de randament și ușurință. E mare lucru să poți lucra într-o colecție în care ai și biblioteca de specialitate iar în cazul meu, cînd ai și laptopul pe masă, să te plimbi pe internet instantaneu

după taxonomie, să dai pe loc mail-uri ca să ceri extrase sau să dai cîte un query pentru vre-o specie care te interesează, ca să nu mai vorbesc că te poți conecta într-o secundă la fișierul oricărei biblioteci din America, asta ca să nu mai zic de facilitățile oferite de biblioteca universității de aici. Țasta e și motivul pentru care în două săptămîni de lucrat Cretacic am acumulat lecturi, fișe bibliografice, liste de specii, pe care le-am înregistrat frumos în Endnote, concomitent cu lucrul practic pe material, de desenat de mîină, descris și înțeles fosile. Oare îți trebuie mai mult? Dacă vreau să-mi lucrez cuticule, am ieșit din colecție și am intrat în laboratorul de preparație, unde am tot ce-mi trebuie iar într-o zi îți și pozezi materialul la microscopul electronic, e drept, într-o clădire vecină. Dacă vrei să faci poze macro, le faci în sala colecțiilor și tragi poze digitale cu Nikoanele 990 pe care le avem și noi în laborator, acasă în București. Așa că ne mai mirăm că băieții de aici produc pe bandă rulantă articole în periodice de circulație?

Am ajuns pentru prima oară la biblioteca de științe a universității și mărturisesc că am plecat de acolo împleticindu-mă. Parcă mi-a dat cineva cu ceva în moalele capului. De ce? În sala mare, care se cheamă Circulation, găsești standurile de împrumut, unde te duci cu cartea pe care vrei să o iei și cu cardul magnetic care se cheamă, evident, Gator Card, să-ți înregistrezi împrumutul. În fața lor, nu mai puțin de 100-130 de calculatoare, aliniat frumușel, de un alb plăcut, te invită să le bumbăcești. Asta dacă nu vrei să verifici fișierele direct din birou, o poți face de acasă, că toată lumea are așa numitul Gator-link, cu care îți faci toate serviciile de mail și internet. Calculatoarele le utilizezi să cauți literatură, să te dai pe net, să îți iei mail-ul (pentru cei care nu au laptopuri) dar și ca să îl vezi pe prof, de la cursul sau lucrările de la care ai lipsit, explicindu-ți lecția dintr-un fișier video înregistrat. Am tras și eu cu ochiul la lecții, rezultatul e formidabil, e ca și cum ai fi în sala de curs. Puștii ascultau la căști explicațiile și proful desena la tablă. Grea viață! Ce m-a surprins e succesul pe care îl au lecțiile astea pe calculator, din fișiere video, în format *.avi, pentru că toată lumea le vedea folosind un simplu Real Player. Foarte mulți studenți călăreau computerele pentru cursuri, luau notițe, lucru pe care nu prea l-am văzut în universitățile din Europa de Vest, unde succesul tehnicilor ăstora e mai modest, în ciuda dotărilor asemănătoare. Am intrat puțin și prin sălile cu cărți, care gem de literatură. Să nu ieși de acolo pe trei cărări? Eu am ieșit că n-am avut încotro.

În Muzeu mai există un laborator de paleontologia vertebratelor și unul de paleontologia nevertebratelor. Ambele sînt foarte bine utilizate și dinamice. În ianuarie 2002, la noi în muzeu va veni celebra Sue, dinozaurița *T. rex* de la Muzeul Field din Chicago.

Despre frecatul țiparului și al crocodilului

Luni, pe la două și ceva, David Dilcher ne-a anunțat, și pe mine și pe Yongdong, care lucrează într-un alt proiect, că la celalalt sediu al Muzeului se va susține o conferință despre peștii electrice din Amazonia. Am plecat pe jos, cam jumătate de oră de mers prin campus, pe malul lacului Alice, care e interzis pentru înot sau plimbat cu barca din cauza purceilor de aligatori. Sînt afișe că nici cîine nu are voie să se plimbe pe acolo sau dacă o face, o face pe barba, blana, coada și urechile lui. Cîteodată, cotoronții de crocodili ies din lac și se plimbă pe stradă, mai ales în perioada de împerechere, spre deliciul (?) automobiliștilor care îi lasă să se plimbe în voie. Mă gîndeam la purceaua noastră de acasă, Moca, zisă și ursoaica de Pennsylvania, care ar face baie cu multă dezinvoltură și ar mai aduce și cîte un corcodel pentru vreo poșetă a Monei, după ce i-ar cere actele la control. Tot lîngă lac e celebra casă a altor purcei, mai pitici, care sînt liliicii orașului. Dînșii s-au instalat în tribunele stadionului principal din oraș, de fotbal american evident iar primăria și universitatea au plătit 70.000 de gloanțe să construiască o casă dedicată bărzăunilor, cu un mare semn gen Batman la vedere, să știe tot omul unde locuiesc aripații. Problema a fost că deși casa a fost construită, tembelii ăia n-au vrut nici în ruptul aripilor să se mute, că nu se știe ce nu le plăcea acolo. Pînă la urma, după un an de negocieri, uite musca nu e musca, nemernicii s-au mutat cu multă lehamite dar se pare că acum le place, cu multă bătaie de cap pentru întreg departamentul de ecologie și de Animal Behaviour, că probabil s-au dat și niște doctorate pe chestia asta pînă atunci.

La Muzeu am asistat la un speech puțin cam prea tehnic, motiv pentru care unele chestii au fost cam greu de înțeles, cu multă știință pentru țiparii de pe Amazon, care m-a impresionat ca exactitate și volum de muncă, așa încît pentru mine sensul vorbei noastre dragi și tipic românești "a freca țiparul" și-a cam pierdut sensul. Nu degeaba băiatul care a ținut speech-ul și-a luat doctoratul cu chestia asta la Oxford. A venit multă lume, s-a dat și de băut cafea sau suc, nimeni nu bea alcool, cel puțin pe față iar fumatul este profund prohibit. În raport cu fumatul, apare aici unul dintre rarele cazuri de isterie benefică pe care l-am întîlnit în viața mea, cel contra fumatului. Mă voi gîndi ce trebuie să cotizeze fumătorii din zona natală pentru dreptul de a fuma cu martori, altfel cred că îi voi deporta la o excursie în America, în gulagul fumătorilor. Revoluția culturală nefumătorească a început! După speech, am dat o fugă pînă acasă să îmi iau niste cărți și apoi David Dilcher ne-a luat cu mașina la cumpărături. Mi-am luat un mouse pad negru, pizze pe care le-am dat gata, pîine și alte chestii de-ale gurii. Am uitat să cumpăr lapte cu cacao, cum cumpăr de obicei! Aici laptele cu cacao, gen Choco-vraja-petrochimiei, nu se vinde decît cu... galonul!!! E la fel de ieftin sau mai ieftin ca o pîine și e super. Am crezut că o să pleznesc pantagruelic de cît m-am galonat cu laptele ăla!

În cîteva zile aveam telefon și acasă, cu tot cu internet. Internetul aici e inimaginabil de rapid! Mă întreb cum nu crapă calculatoarele, e o viteza de trafic înnebunitoare. Eu nici nu știam că se poate naviga așa pe net iar lumea se plînge că merge cam încet treaba pe aici, că nu sîntem decît un pîrlit de muzeu de științele naturii.

Mașini

Eu credeam că mi-am făcut o părere oarecare despre automobile și despre tagma automobiliștilor. Greșit! Ca să înțelegeți was ist das grosse wagen trebuie venit zuruck în America. E un spectacol care nu se mai termină. În primul rînd sînt străzile, ca îmbătrînești pînă le traversezi. Cu trei, patru benzi pe sens, intersecții anunțate elegant, fără emoții că îți pierzi ieșirea sau bunica, fără hîrtoape, fără idioți tembeli sau șmecheri. Totul strălucește pe carosabil. Apoi sînt mașinile. Vezi portavioane nucleare gen Chevrolet, Lincoln sau alte arătări, cu radiatoare care parcă sînt Casa Albă dar nu cea de la 2 Mai, briciuri japoneze sau bijuterii europene care sînt la mare preț aici. Inutil să comentez ce Volkswagen-uri, BMW-uri sau Merțane am văzut: aici arată parcă altfel, toate strălucesc de-ți iau ochii, sînt întreținute cu batistuța și cîrpița de ochelari. Toată mîndria noastră națională, mafioto-securistică, a pălit în fața parcului auto din Gainesville. E ușor de închipuit ce se vede la New York sau Washington DC! Eu încep să-mi închipui și mă înfior... Ca să nu mai spun că idolul național e Măria sa Automobilul. Și se vede. Am văzut la volan copii de 16 ani dar și bunicuțe sculate din mormînt, din copilăria lui Ghilgameș. Și nimeni nu claxonează. Într-o zi, într-o intersecție, parcă mi s-a strîns sufletul cînd am auzit un cor infernal de claxoane, ca la noi la Universitate. Ce să vezi: o manifestație de puști în favoarea păcii în războiul din Afganistan într-un colț (genul "End violent cycle now") iar în colțul diametral opus, o manifestație în favoarea bombardării (gen "Feed them now with bombs"), ca să citez exact problemele lor existențiale. Chestia e că ambele tabere invitau participanții la trafic să claxoneze și toată lumea se executa cu voioșie, numai că nu știai cine e cu cine. Am zis în sinea mea "Doamne ajută" și am trecut mai departe.

Despre mașini, fete și verbul a zîmbi

America e țara grăsanilor, se zice. Eu zic că e țara dereglaților hormonal, nu a grăsanilor, că n-am văzut în viața mea așa dulapuri, pardon, cargouri din portul Constanța pe două picioare. Efectiv nu se mai termină. Dar pentru că este un mare dar, urma scapă turma... Excepțiile de la regulă sînt mana cerească a doctorilor oculiști, pentru că după ce le vezi, te duci la operație de cataractă. Dînsele, domnișoarele excepții, sînt de văzut la cursuri sau făcînd jogging dar sînt cu adevărat mortale într-un BMW bătăran plimbat prin mijlocul campusului, la vedere. Pentru că aici a te da mare cu mașina înseamnă ceva... și vă asigur că trebuie să ai cu ce într-un campus american. Iar termenul de blondă naturală își are ciudatul sens aici.

Una dintre cele mai teribile surprize am avut-o cu privire la capacitatea oamenilor de a zimbi. Zîmbitul este fie o naturalețe genetică fie o ipocrizie așa de îndelung exersată, că pentru un străin ca mine te dărimă. Oameni fără griji, limpezi, copilăroși chiar, bine orientați, muncitori și, ce-i mai important, sinceri și naturali pînă la limita necuviinței europene. Nu-mi vine să cred. Noi, în România, am fost învățați să avem totdeauna ceva ascuns în mîneacă, un ceva care trebuie neapărat să ne dea un ascendent asupra celui alt, un ceva cu garanția unei șmecherii prostești, ancestrale, mai eficiente față de cea a vecinului. Printre oamenii ăștia parcă sari pe o saltea de puf. Evident, nu e loc de generalizări totale și nici nu o fac.

Mi s-a întîmplat, pe unul din coridoarele spitalului Shands pe unde o scurtez spre birou, să mă uit cu coada ochiului la o fătucă tare bine, tot natural blonde, evident una din excepții în nelipsiții jeans tăiați pînă sub fund. M-am uitat pe nesimțite și golănește, ca la noi la București, în genul "uită-te și la asta cu piper sub coadă" cînd, surprize, mi-a tras un zîmbet direct și nonșalant de era să intru în camera hiperbară din greseală. Execuție și nimic altceva. La București, o asemenea atitudine ar trece drept o acceptare fațisă, aici în schimb ea e amabilitatea de zi cu zi.

Gainesville

Orașul e mic dar foarte dilatat, dimensiunile americane sînt uluitoare cînd e vorba de distanțe. Evident, e normal și perfect explicabil pentru o societate bazată pe automobil dar una e să o cugeți și alta e să o simți la propriu, cînd e să te deplasezi fără ajutorul obiectului național de idolatrie. Am mai scris cîte ceva despre automobile, să vă povestesc însă ce înseamnă sa fii de-a dreptul îndrăgostit de patru roți.

Cele mai teribile dovezi de amor automobilistic le poți vedea la negrii de pe aici, Gainesville-ul nefiind un oraș în întregime alb, ba din contră, bine populat cu oameni de culoare. În orice caz, cînd vezi o mașină de genul USS Enterprise apărînd la orizont, de tip Pontiac, Chevrolet sau Cadillac, după ce bașii stației HiFi de bord se transmit teluric cu anticipație de cîțiva kilometri, atunci poți fi sigur că e un African-American fericit că hălăduiește în mașina personală. Asemenea mașini sînt gigantice, de obicei foarte bine întreținute, cu radiatoare de necrezut, toate numai tablă de blindaj și oțel, că trebuie să cîntărească cel puțin două tone și ceva. N-am înțeles deloc rostul vapoarelor ăștora, mai ales din punct de vedere economic și ca manevrabilitate dar se pare că încă sînt foarte populare și apreciate. E foarte greu de înțeles aici relația om-automobil dacă nu te gîndești ce nevoie e de mașină, aici, în țărișoara asta.

Sîmbătă, pe 13 Octombrie, mă întorceam cu doi români de la Muzeul de Istorie Naturală, din clădirea expozițiilor care se numește Powell Hall, cînd a trecut pe lingă noi un negru cu un Pontiac albastru, metalizat. Evident am comentat apariția și negrul de la volan a sesizat discuția și distracția noastră, așa că ne-a făcut semnul "V" de la Victory. I-am răspuns și noi și am plecat mai departe rîzînd. La noi, în țara cucilor, semnul ar fi fost altul, pe care îl bănuieți probabil, cu schimburile de replici adecvate. De fapt, asta e una dintre marile mele descoperiri aici: felul în care marea, covîrșitoarea majoritate a oamenilor știu să fie plăcuți, politicoși și sociabili. Rară specie pe globul asta!

Alt exemplu: mergeam în mașină cu David Dilcher și cu Yongdong, nu mai țin minte unde, cred că la un supermarket. Ne-am oprit la un stop și chiar în stînga noastră s-a oprit un Pontiac negru, din acelea cu stîlpii-spate acoperiți cu piele la exterior. Ceva imens, la care noi ne-am uitat totuși de sus, că tot ne găseam într-un van de care v-am mai povestit. Ei bine, printre undele de șoc sonore se vedeau doi negrotei, cu basmale de pirat în cap, cum poartă bunicul meu noaptea, la culcare, lugubrii de ziceai că acum au spart o bancă, cu colane la gît, ghiuluri și cercei, în maieruri, în fine, leit genul tipic de cocalari patentati pe care îi vezi în filme, la categoria personajelor cele mai regretabile. Mă gîndesc la reacția calmă a mătuși-mi, a Maminei, care ar fi zis impertubilă "ce vrei dragă, niște ucigași". Dilcher, foarte relaxat, urlă la ei că "Hai noroc băieți, frumoasă stație". Eu deja regretam că nu luasem cu mine măcar ciocanul geologic, dacă nu vreun Parabellum sau M16, că nici măcar n-aș fi îndrăznit să mă uit în ochii lor prea mult, decît în lungul liniei de ochire, cînd, surprize, băieții îi răspund "OK, man, nice sound"... Și dă-i mai departe cu conversația. Nu tu schimburi de

focuri, frîne sau “banii sau viața”, ori “cristelnițe și dumnezei”. Nu mi-a venit să cred. Nu știu cum e la New York, dar aici la noi la țară, la apa Ozanei, cam așa e.

Dar povesteam de Gainesville. E un oraș universitar, cu toată viața lui orbitînd în jurul școlii care într-adevăr e uriașă, probabil cu vreo 40-50 de mii de studenți. Au practic toate facultățile imaginabile, de la teologie pînă la medicină și aerospațiale, engineering și filozofie, ca să nu mai vorbesc de Geologie. Puțin sub jumătate din suprafața orașului e ocupată de campus, care e chiar în centrul geografic, înconjurat de rest. Totul e înverzit, cu parcuri, spații verzi și zone împădurite. Casa mea e chiar la marginea de sud a campusului, chiar la limita propriu-zisă cu orașul. În afară de spitalul Shands, mai trec pe lîngă Veterans Hospital Administration și Hillis Miller Health Center. Pe strada mea, care se “cheamă” Strada 16, mai sînt aliniate spre vest un mare centru de pediatrie și Facultatea de Medicină Veterinară. Centrul de locuințe se numește Summit House și este un pîlc de case cu cîte două etaje, foarte simpatice. În fața casei, puțin lateral, am și piscină, cu apă curată, întreținută perfect, pe care e și scris “diving forbidden”. Zona seamănă cu Davutlarul de lîngă Kushadasi, din Turcia, cu bazine din loc în loc. Se poate face baie fără probleme și acum dar încă n-am apucat, cum nici în Davutlar nu prea mă trăgea așa.

Cam peste tot poți merge să mănînci ceva, pe nimica toată, fie pizza, fie hamburgeri, fie paste, orice, la categoria ultra onorabil. În Octombrie n-am intrat în nici un restaurant simandicos dar tot ce am văzut aici e foarte elegant și bec de curat, ca orice înseamnă serviciu public. Pînă și bucele unde am intrat sînt ca o farmacie. Într-un fel, e și ușor de întreținut, nefiind praf sau altfel de mizerie, nici nu au mult de spălat dar tot timpul îi vezi curățînd cite ceva. E un fel de sindrom McDonalds generalizat.

La Geologie am moțăit la un speech de sedimentare actuală, la un studiu de caz făcut pe brațele unui rîuleț din Florida care se varsă în Atlantic. Simpatice prezentat în Powerpoint și bine lucrat, cu 56 de slide-uri, cu multe vederi aeriene, chiar cu comparații din arhiva aerofotografică, istorice, din 1928 pînă acum, ca să poți înțelege dinamica barelor de nisip și colmatarea progresivă cu mîl datorată tăierilor masive de mangrove din amonte de un estuar. Ca dotări didactice, facultatea are tot ce îi trebuie, în fiecare sală de curs sau de lucrări e un cub pe care dacă îl desfaci, gasești acolo un laptop securizat cu un cablu Kensington de oțel, care e cam ca și cablul de la bicicletă, deja conectat la proiectorul din tavan, plus un Zip lomega, să poți să îi transferi pe loc fișierul de prezentare. Fiecare vorbitor își transferă datele și dă-i bătaie, se numără întrebările și se apreciază calitatea răspunsurilor. Vine toată lumea din școală, cu cățel și cu purcel și se știe că în fiecare săptămînă, joia la ora 15.00, ai așa numitul seminar, unde ai de ascultat asemenea talk-uri.

Evident, cînd am fost prezentat la șeful lor de catedra, Dl. Opdyke, pe care îl cunoșteam din Canada, un paleomagnetist, mi-am exprimat și eu disponibilitatea de a da un talk despre Paleozoicul și Mesozoicul din România și mi s-a răspuns prietenos că OK dar va trebui să aștept pînă pe la mijlocul semestrului viitor, că tot programul e ocupat. Am fost cam dezamăgit dar asta-i treaba, aici trebuie să te lupți să te faci cunoscut. Posibilitatea de a da un talk este considerată un privilegiu iar auditoriul vine la prelegere ca la spectacol, ei știu ca își pierd timpul cu tine ca să afle ceva nou și interesant. Corolarul poveștii ăsteia este ca vorbitorului i se comentează la sînge calitatea prelegerii, felul prezentării și în primul rînd, acuratețea științifică a spuselor lui. Nu-i antrenezi pe oameni, înseamnă că ai avut o conferință proastă și răsplata e că nu îți pune nimeni întrebări. Întrebările și numărul lor sînt considerate o notă pentru talk-ul tău.

La noi la Muzeu, ziua săptămînală de conferințe e vinerea, în aceeași zi dar la ore diferite cu ziua celor de la Botanică. Săptămîna trecută a prezentat un băiat din Columbia, post-doc, geolog, foarte bine pregătit, care și-a terminat doctoratul cu David Dilcher acum un an, pe palinologia Cretacului și Terțiarului de la el de acasă. Îl cheamă Carlos Jaramillo și e una dintre persoanele bine mobilate la cap din laborator.

Am lucrat un pic și eu pe ceva fosile macro aduse din Columbia, pe un conifer cretac numit *Frenelopsis*, cu cuticule foarte frumoase. Într-o vineri, Carlos a prezentat metode statistice în prelucrarea datelor paleobotanice, cu analiza multivariată, Bootstrap, Jackknife și alte variante de analiză. Foarte interesant, cam matematic pentru gustul meu dar un punct în

plus pentru vorbitor care a arătat că se pricepe nu numai la sistematica și taxonomia palinomorfelelor din Cretacic dar și la matematică, ceea ce e destul de rar pentru un taxonomist. Băiatul a început de un an și ceva încoace să sintetizeze evoluția terțiară a vegetației din Anzi, în corelație cu tectonica de acolo. Teribil și pasionant. Vinerea următoare a prezentat un chinez, Shusheng Hu, doctorand al lui Dilcher, cu un subiect legat de conifere paleozoice, o compilație a unui articol de anul ăsta apărut în American Journal of Botany.

Despre muncă și despre cum e ea privită de americani

Una din virtuțile principale ale societății americane, după cea religioasă și aproape la fel de importantă ca familia, e munca. E atât de importantă încît munca pe rupe se subînțelege în raport cu oricine și cu orice. Evident, corolarul stării ăsteia de fapt este că cine nu muncește ori are dreptul să o facă pentru că e handicapat cu acte în regulă ori e atât de dobitoc, că nu are ce să caute în comunitate. Tare sau moale, asta e realitatea de aici. Campusul e un stup de oameni care nu stau pe loc niciodată, dis-de-diminează îi vezi la muncă, noaptea cînd te întorci acasă îi vezi prin camerele luminate ale locuințelor tot la muncă, în fața monitoarelor, care nu sînt colorate de poze pe internet ci sînt albe, de spread-sheet-uri sau de fișiere în Word. Iată și cîteva ipostaze de la hamburgeria Wendy's, unde mai rad cîte ceva seara sau la prînz, pentru că e aproape și de birou și de casă, chiar la mijlocul distanței, la parterul spitalului Shands. Loc aglomerat, mai ales la prînz, unde cîteodată cam trebuie să aștepți pînă poți comanda ceva.

Ei bine, acolo e un pitic, un negru diform, pe care îl găsești toata ziua, fie dimineața, fie seara, responsabil cu curățatul. Se mișcă destul de greu, mai ales la dat cu peria pe jos dar permanent are o privire limpede și fericită, cu albul acela al ochilor curat, fără vinișoare roșii de furie, anxietăți sau nerealizări. E volubil și săritor, știe perfect care e treaba lui și e totdeauna gata să-ți aducă în fugă un șervețel, limonada uitată la teighea sau mai știi eu ce. Sînt și alții ca el, altfel perfect sănătoși, înalți și vînjoși, toți negrii, ca și vînzătoarele de burghere, toți în priză.

Dar e o apariție și mai șocantă ca piticul cu pricina. Din cînd în cînd, mai apare tot la curățat mesele și spălat pe jos, un negru în scaunul cu rotile, care e paralizat și obez. N-are nici o problemă, e rapid și calculat, nu te împiedici niciodată de el, dă cu mătura de zici pe ardeleneste "de numa" și se descurcă la fel de bine ca ceilalți, atât doar că e pe patru roți. Cînd vezi lucruri de-astea, îți faci semnul crucii și-i mulțumești lui Dumnezeu că ți-a mai spus o povață.

Halloween

În America, Halloween-ul este a doua sărbătoare cu origini religioase. Interesant, Crăciunul este prima și nu Paștele, ca în România. Am încercat să aflu care e cauza inversiunii ăsteia, în urma căreia cea mai mare sărbătoare a creștinătății, care e Paștele, a ajuns în America pe locul al treilea. Răspunsul este puternica secularizare a societății, dinamica formidabilă a societății civile și orientarea ei către practic și imediat. În ce măsură Paștele e mai puțin "pragmatic" din punct de vedere al vînzărilor de bunuri, nu știu dar tare sînt curios să trăiesc un Paște american. Pe de altă parte, chestiunea asta a sărbătorilor religioase o avea aici un astfel de ecou iar în alte regiuni din America ierarhia să fie cea pe care o știu și eu din România, fapt care e și el foarte probabil, dacă ai în vedere fantastica diversitate a societății americane care nu se pretează la nici un fel de generalizare șchioapă. Vreau să spun că America e atât de mare și de diversă, că nu o poți "prinde" într-un canon anume, din aproape indiferent ce punct de vedere.

Halloween-ul american se ține în seara de 31 Octombrie, seara antemergătoare Sărbătorii tuturor Sfinților care e pe 1 Noiembrie. Sărbătoarea tuturor Sfinților - All Saints Day seamănă cu Sîmbăta Morților de la noi, în sensul că ea amintește de sufletele bunilor creștini, cunoscuți sau necunoscuți. Ideea Halloween-ului e că înainte de miezul nopții, sufletele rele ale păcătoșilor scapă din iad și încearcă într-un fel sau altul să răstoarne bunul echilibru al lumii, cît mai au timp, înainte ca bunii creștini să le spulbere înapoi în iad, de All Saints Day. Așa că, după credință, în seara cu pricina se întîmplă tot felul de lucruri ciudate

sau inspăimîntătoare, un fel de ecou semiprofan al principiului evanghelic mărturisit de Iisus Hristos: diavolul rage ca un leu în deșert, pentru că știe că timpul lui este numărat... Ce e iarăși interesant cu privire la Halloween e și vîrsta foarte fragedă a sărbătorii: cîțiva zeci de ani. Totul a început în Minnesota, undeva în nord, într-un orașel care e chiar locul de naștere al lui David Dilcher și capitala mondială a Halloween-ului. Acolo, la început, puștii răsturnau cîte o mașină, dărimau vre-un copac ori desenau pe geamuri cu săpun crăpături sau simboluri cu coarne și copite. A doua zi de dimineață ridicau din umeri, că nu știm, n-am văzut, pe semne că au fost alții mai răi... Tot acolo s-a inventat și clasicul Trick or Treat, fraierește-mă sau dă-mi ceva, pe care copiii din toată America îl repetă cu înverșunare la orice ușă deschisă pentru ei în seara de Halloween. Aici, tradiția seamănă oarecum cu sărbătoarea noastră de Crăciun, în sensul că se iese la colindat, fără cîntece dar cu costume cît mai groaznice și mai inspăimîntătoare, că de, nu te joci cu cotoronții întorși din iad. Practic, costumul e cea mai importantă parte a sărbătorii, calitatea lui e cu atît mai mare cu cît culorile și aspectul lui sînt mai veridice. Iar răsplata trebuie să fie în consecință. Floridanii își răsplătesc cu batoane de ciocolată colindătorii mascați. Copii sună la ușă, li se deschide, se aude Trick or Treat, după care întrebi, da' tu cine ești, dragă, că vezi Doamne, nu pricepi ce monstru îți stă în față. Eventual ți se și răspunde, nu e obligatoriu și urmează să cotizezi ciocolata sau alte bunătăți pe care musai trebuie să le ai pregătite cu grijă, să le placă la copchii și să îți și ajungă pînă la ultimul colindător.

Halloween e o sărbătoare a copiilor și a părinților lor. E o cinste să primești puștimea care te îndeamnă cu Trick or Treat iar numărul de copii care-ți bat la ușă e direct proporțional cu popularitatea ta în cartier. Așa că, trebuie să fii pregătit.

Pe la Dilcheri, în fiecare an, trec cam două sute de copchii, numărați după numărul de batoane de ciocolată cotizate la fiecare. În 2001, din cauza unor zdruncinați, de data asta triști și reali, lumea nu a prea ieșit în cartier, cam de frică. Așa că anul ăsta și-au făcut apariția cam o sută de fantomițe, vampirei, mumii-umblătoare-cu-bandajele-curgînd, frankensteini, monștriori, morni, vrăjitorițe cu măturele în miniatură și chiar și un Harry Potter, magistral costumat. Cei mici, pentru că au venit și cotoronți de grădiniță, debarcă la ușă cu un ochi la tine și cu altul la mama sau la tata, care îi așteaptă cuminiți în dreptul porții și la care aleargă marunțel cu ciocolata-trofeu, după ce îți șoptesc înfricoșător parola fermecată. E nemaipomenit să îi vezi, cît sînt de mici și cît de tare își iau în serios rolul de dinozaur, schelet umblător sau de solomîț dospit. Cîteodată, chiar și părinții sînt costumați, cu pălării de vrăjitoare țuguiate și cu boruri largi, cu mantale negre și vreun măturoi impozant care e musai din surcele, nu din firisoare domestice neutre. Evident, toată lumea rîde, se face haz de orice, la modul cum te mai descurci cu beregata tăiată, ai niște mațe vărsate pestrițe și simpatice sau unde ți-e cosciugul că l-ai lăsat cam departe în parcare... Dilcherii, care nu se lasă niciodată mai prejos cu replicile și mai ales cu pregătirile, au instalat un adevărat arsenal de trucuri, cum e o perniță pe post de preș pentru ușa de la intrare. Cum calci pe chestia asta, se declanșează un vacarm de horcăieli, scrișnete și vaiete, gen casa bîntuită, care a produs multă panică în rîndul grădiniței vrăjitoarești și mult haz pentru cei mai mari.

Invitația la Halloween a fost făcută cu o săptămînă înainte. Anul ăsta, pe lîngă spaimile mai lumești generate de OBL (aici se pronunță, altfel tare haios, "ou-bi-el", parcă ar fi șoricelul lui nea Caisă din Cucuieții din Deal), s-a adăugat o minunată lună plină, enormă și superbă, pe care americanii nu au mai avut-o de Halloween din 1955. Într-adevăr, luna a fost fascinantă, vremea superbă, cu un cer de cristal iar atmosfera pe măsură. În afară de mine, au mai venit Yongdong Wang și Banian Sun, colegi de laborator, post-doci ca și mine și bursieri ai statului chinez la Universitatea din Gainesville. Am ajuns la ei cam pe la șapte seara iar prioritatea numărul unu a fost să sculptăm toți trei plus David Dilcher un dovleac uriaș, cumpărat cu multă atenție ca să întrunească toate necesitățile artistice. Dilcher ne-a declarat că a păstrat special pentru noi dovleacul în starea lui naturală pentru ca noi, invitații de Halloween, să avem satisfacția că am contribuit cu ceva în sensul tradiției americane propriu-zise. Ideea a fost foarte deșteaptă, că te prinzi foarte repede în jocul ăsta dacă ai ceva de făcut așa important și reprezentativ. Dilcher a scos toate semintele, evident ca să le

prăjească în stilul cel mai neaoș românesc iar apoi noi, cei trei, ne-am îndeletnicit cu pregătirea “camerei de ardere”, sculptatul ochilor, nasului iar eu i-am ars o gură cât se poate de răutăcioasă, cu dinți triunghiulari, de rechin turmentat. Am instalat dovleacul în fața ușii de parcă ar fi fost o mină antipersonal, cu o lumânare înăuntru, așa încît atmosfera luciferică deja începuse. Foarte repede au început să sosească și hîrcile, mari și mici, serviți cu pompă dintr-un lighean imens, plin ochi cu ciocolată, printre vaiete și horcăieli. Sistemul pe-aici e că fiecare personaj e musai să aibă o găletușă unde gazda trebuie să își arunce obolul; nu știu de ce nu se pun în mîna nimănui bunătățile dăruite. Cei care se pregătiseră mai cu sîrg, au adus galetușe împodobite cu simboluri magice sau cu portrete de personaje sinistre, alții au venit numai cu un rucsăcel unde îți aruncai la țintă batoanele de ciocolată.

Am ținut-o tot așa pînă pe la unsprezece seara, de-a lungul unui dinner unde fiecare dintre cei cinci, adică noi trei plus Dilcherii, am făcut cu rîndul rolul gazdei de Halloween. Mie mi-a mers la inimă iar atmosfera mi-a amintit de singurul film unde Halloween-ul e surprins într-o viziune tulburătoare chiar și pentru neinițiatul sărbătorii ăsteia: e unul din episoadele din serialul Millenium, al lui Chris Carter, cu un Frank Black (Lance Henriksen) copil care colindă de Halloween prin cartier și căruia i se deschide neașteptat o ușă către o altă realitate. Episodul e teribil tehnic și sofisticat ca abordare, pentru că inversează regiștrii Halloween-ului (nu colidătorul e venit din altă lume, ci cel care îi deschie), pur fantastic din punct de vedere al exegezei genului, cu realitatea magică explodată în profan odată cu deschiderea ușii în fața tînarului Black. De fapt, una din mizele nespuse ale Halloween-ului, conștientizată sau nu, e cam tot asta: ne jucăm noi de-a brobozoliei, îi evocăm și-i maimuțărăm dar nu știm niciodată care și unde sînt monștrii adeverați, debarcați printre noi o seară pe an și plimbați în voia lor pe străzile cartierului, chiar printre noi... Și în fond, ce sărbătoare e o sărbătoare dacă nu te împinge măcar la o scurtă reflecție asupra condiției tale?

Homecoming

În Gainesville, de 2 Noiembrie, se ține o paradă care este și evenimentul profan al întregului an: Homecoming. Asta se traduce cam ca întoarcerea acasă a fiului rătăcitor dar în niște termeni mult mai măgulitori pentru cei întorși acasă, care sînt tocmai foștii studenți. Alumnii, organizația foștilor studenți, e centrală pentru orice universitate americană, unul din stîlpii faimei și onorabilității institutiei respective. Absolvenții păstrează în permanență legătura cu fosta lor universitate, legăturile sînt stimulante, se fac și mari afaceri cu ocazia asta și așa relațiile și tradițiile se continuă în favoarea tuturor. Cum University of Florida este o mega-universitate, printre cele mai importante dacă nu cea mai importantă în sud-estul american, sărbătoarea de Homecoming, aceea a întîlnirii tuturor absolvenților, e în consecință. Eu n-am mai văzut așa ceva și am fost absolut siderat de explozia de culoare, bucurie și diversitate pe care am întîlnit-o în evenimentul ăsta.

Sărbătorile au fost anticipate pe 1 Noiembrie de un fel de tîrg al tuturor organizațiilor studențești din campus. N-aș fi știut dacă Carlos Jaramillo n-ar fi dat buzna la mine în birou să-mi spună lasă totul și hai cu mine să vezi începutul festivităților de anul ăsta. N-am regretat. Pe peluzele de la Reitz Union s-au întins corturi imense, mese și puncte de informare pentru fiecare club, grup, grupuscul sau centru studențesc de orice fel, de la clubul de Swing (sînt vreo zece cluburi de dans în campus, fiecare cu specificul lui) pînă la organizația de protecția animalelor, nenumăratele Alumnii sau cluburi ale nenumăratelor sporturi practicate în Universitate. E inutil să vă spun că nici unul din sutele de cluburi de aici nu a ratat ocazia să se numească altfel decît Gator, Gators sau bunica lui Gator cel Viteaz și Solzos. Chiar și stadionul Universității, care are o capacitate de 80.000 de locuri, se cheamă The Swamp – mlaștina iar echipa de fotbal american, The Gators – cum altfel decît aligatorii, e panteonul zeităților locale. Cine vine la tîrg manîncă și bea pe gratis cam ce vrea, se plimbă printre standuri și asistă la spectacole de dans sau microconcerte. Eu am asistat, sumbru ca un SS-ist și tulburat ca un turc, la un spectacol al unui club de majorete, în comentariile hazoase ale lui Carlos a căruia soție l-a urmat în Gainesville de mai multi ani. Nu mai văzusem nici un spectacol de majorete dar acum vă pot mărturisi că orice bărbat însurat poate avea tare ușor muștrări de conștiință conjugală odată ce a asistat la dansul a măcar

vreo zece majorete dezlănțuite. Ca să nu mai spun câte ar avea de tras la canon dacă s-ar și spovedi corespunzător. Fetele sînt destul de dezbrăcățele, alese pe sprînceană, foarte sexi, extrem de antrenate să danseze foarte ritmat într-o manieră perfect sincronizată, cam ce se vede și prin videoclipurile cu multă gimnastică și foliculină de pe MTV, nu e nici o diferență. Cred că elementele cele mai sobre din costumul lor sînt niste smocuri de paiete care se țin în mîină... Așa se și explică de ce cluburile de majorete, numite aici Cheerleaders, reprezintă mîndria și feromonii unei universități americane iar ingredientul de bază e un amestec de culoare, ritm și tinerețe formidabil, cu un succes garantat. Clubul de majorete e extrem de important pentru orice universitate, facultate sau club de sport. Se dau burse de studiu pentru asta, sînt bani fantastici investiți în tehnica și organizarea unui astfel de grup iar antrenorii lor sînt în general foarte bine plătiți. Spectacolele se țin la orice ocazie festivă, e port-bonheur-ul oricărei organizații. Și dai și combate pe muzica, filfii din paiete amețitor, foarte frumos. Spectacolul ăsta e cartea de vizită a oricărei echipe de fotbal american, de baschet sau de baseball, se ține la începutul oricărui meci iar meciul unde așa ceva lipsește nu e meci, e bătaie de joc, e ceva de neimaginat. În fine, a urmat și un spectacol superb al unui club de dans de Rock'n Roll acrobatic, care m-a entuziasmat enorm. Așa mult mi-a plăcut, că am vrut și eu să dansez vreo fatucă de pe acolo, mai ales ca nu știau niste scamatorii pe care eu le învășasem la București și de care Pisulina nu e deloc încîntată. Carlos zice, OK Mihai, nu-i nici o problemă, cred că fetele astea de-abia așteaptă să le danseze cineva dar cum la mine simțul ridicolului mă urmărește cam peste măsură, ca și imaginea Pisulinei, această Dr. No a familiei, vorba lui Jan Fleming, am renunțat. Și-acum regret. M-am întîlnit și cu Albert și Alberta, aligatorii mascotă ai universității, care sînt două namile de pluș de doi metri, pe două picioare, cu care te îmbrățișezi ca la Disneyland, așa cum s-a întîmplat și în episodul african al epopeii doctorului Livingstone, la antologica întîlnire din hăurile junglei, după luni de căutări, cu doctorul Stanley: "Doctor Livingstone, I presume?".

Dar marea surpriză a fost parada de Homecoming, pe 2 Noiembrie, de o frumusețe suprealistă, demnă de pana lui Gellu Naum. Șocul a fost cu atît mai mare cu cît n-am fost avertizat pe măsură iar David Dilcher a făcut-o special, pentru ca surpriza să fie cu atît mai mare. Îmi spusese doar atît: ai grijă să nu lipsești, că-i mare păcat, e evenimentul anului. Dimineața, lumea deja începuse să își aducă scaune de-a lungul bulevardului principal din Gainesville, care se numește, cum altfel decît University Road. La ora douăsprezece a început parada, care e mai flamboyantă, mai sălbatică, mai fierbinte și mai teribilă decît carnavalul de la Rio. Ca să vă dați seama de scara evenimentului, gîndiți-vă că s-a demonstrat continuu, în pas săltat, timp de trei ore, de la douăsprezece la trei. Se demonstrează cu orice, cu caruri votive, cu mașini, cu motociclete, cu fanfare, cu cai, cu camioane, cu tancuri, cu avioane de vînătoare, care anul ăsta au lipsit de la deschidere, că erau plecate probabil să-l caute pe Ou-bi-el, cu mașini de epocă, însemnînd aici anii '50, evident, cu biciclete, cu trotinete, per pedes, în mîini, cu tulumbele pompierilor, cu elicopterele Marinei, ale Spitalului Shands, cu dragonii comunității chineze, cu butoaie cu bere, cu ringuri de box, cu Taj Mahalul pe trei roți, cu sute de crocodili îmbrăcați după specificul fiecărui club, de la crocodilul doctor, la crocodilul infirmieră, pilot, poștaş, polițist, fotbalist, pungaș, mama lui Mihai Viteazu', dacii și romanii, indian, regină a frumuseții, manuchiuristă, soldat, submarinist, cîntăreț de muzică country și cha-cha-cha, în fine, tot ce vreți și ce nu vreți.

Parada a fost deschisă de primar, senatorii de Florida, reginele floridane ale frumuseții, echipa de fotbal american, rectorul universității, oficialii locali, ceva profi, poliție, armată, era să zic și securitate, urmați de un alai interminabil de grupuri de toate soiurile, culorile, naționalitățile și orientările. Cum ziceam, marii absenți de anul ăsta au fost cei din escadrila de avioane de vînătoare de la Pensacola sau submariniștii de la Fort Lauderdale, care s-au cam făcut de Coca-Cola prin absență dar sînt convinși că au avut un motiv important pentru asta, ca și reprezentanții manateilor, cocostîrcilor, bursucilor și rechinilor din apele și mlaștinile Floridei. În rest, au venit toți, mai ales reprezentanții alegorici ai aligatorilor floridani.

Ce m-a impresionat în mod special au fost... cred că toți. Formidabile au fost orchestrele militare sau ale facultăților, cu muzicanți în uniforme cu fireturi, cu marșuri însuflețitoare, că-ți venea să mărșăluiești și tu cu ei în pas de defilare; mi-am adus atunci aminte de un termen din armata mea făcută prin anii lui Al Bătrîn: să defluiești. Numai că din fericire aici lipseau ochii de viezure cu caschetă ai celor de la CTS, Comandamentul Trupelor de Securitate... Au participat toate instrumentele orchestrelor militare, cu tromboane, trompete, tobe de toate felurile, cred că doar harpa și vioara au lipsit, că tot nu sînt instrumente de marș. Ce culori, ce fireturi, ce chipie, purtate de muzicanți, fete și băieți, strălucitori, instruiți și radioși, tare mîndri de menirea lor.

Tot atunci mi-am adus aminte și de burtoșii de muzicanți din orchestra Miliției, din Cazarma Băneasa, unde cu onor mi-am servit patria pînă în iunie 1989: ce fizionomii lombroziene, ce apariții înfricoșătoare, că de Halloween ar fi fost deja echipați pe post de Gică Frankenstein dar ce se luminau cînd începeau să cînte! Cred că mi-ar fi plăcut să-i văd defluind pe University Road, cu toba și trombonul, cu pasul lor perfect de defilare, de apeviști îmbătrîniți pe la ceremonii omagiale, dacă între timp nu și-ar fi pierdut antrenamentul rapsodiind cu scutul și gîrbaciul în mîină în University Square, în 1990 și după. Chiar îmi imaginez un dialog muzical între orchestra Marinei de la Fort Lauderdale și cea a Miliției de la Băneasa: primii cu acorduri de swing iar ai noștri cu o doină, ei cu Yankee Doodle, noi cu Rapsodia Română, ei cu un marș à la George Washington, noi cu un marș à la Securitate, floare-albastră. Că dialogul simfonic s-ar fi încheșat ca sîngele vărsat sau ca discuțiile din seratele lui Sava, de asta sînt sigur, că nu întîmplător Eco povestea de Cavaleria Universală dar ce pod s-ar fi pus altfel între cele două orchestre, asta nu mai știu, nici măcar dacă ar fi fost udat din plin cu răchie și cu whisky.

Au venit și cei din batalionul de Marines, toți la patru ace, în ținuta de luptă, în camuflaj sau cu uniforme de paradă, în niște Humvee-uri, noile jeep-uri speciale ale armatei, de te lua amețea. Foarte impresionanți au fost cei de la Budweiser, celebra bere americană, care au adus faimoșii lor cai uriași de povară, ca personajele sinistru-fabuloase ale lui Poe, care sînt simbolul mărcii. Cred că au fost doisprezece cai, incredibil de mari, înhămați la un gigantic butoi cu bere, cu hamuri pictate, coamele și cozile coafate, pleznind de sănătate și de forță, oare o bere poate să își facă și altfel reclamă? urmați fiind de camioanele lor uriașe, niste truck-uri clasice, Royal International, unde intră toata recuzita, de crezi că sînt docuri plutitoare pentru submarine.

Mi-a plăcut mult și demonstrația poliției pe motociclete, toți pe Harley Davidson albe, impecabile, cu uniforme brici, vipușcă, chipie strălucitoare, cu cizme de cavalerie, cu carîmbi înalți, ochelari negri de soare, stațiile și pistoalele la vedere, laptopul și GPS-ul într-o trapă ascunsă. Adevărul e că arătau foarte cool, foarte tehnic, de ziceai că poliștutul din Terminator II, inamicul lui Schwartzy, acela cu "Asta la vista, Baby", e prostul satului și ciuca școlii, comparativ cu domnii ofițeri. Efectiv, a fost o apariție ca în filme, într-o formație de vreo douăzeci de motociclete deplasate măiastru în cercuri concentrice, fără să se tamponeze.

M-au impresionat veteranii din Vietnam și Coreea, niște moșuleți în uniforme de gală, cu părul alb, plini de decorații și insigne, în mașini militare sau de lux, conduse de cadeții din universitate. Evident, au urmat valuri-valuri mii de majorete, cele mai mici avînd cîțiva anișori, de toate mărimile și culorile. Iarăși mi-au plăcut cei de la asociația automobiliștilor de epocă, cu mașini uluitoare din anii rebeli, cu aripi ca de rachetă la coada automobilelor, ca niște plăcinte pe patru roți sau ca niște vapoare de linie. Statuia Libertății le mai lipsea de pe capotă. Rangerii parcurilor naționale și cercetașii au fost la înălțime. N-au lipsit nici abulicii cu "Hare-hare-rama-rama-margarina", rotitori și neașteptat de caucazieni, un milion de cluburi de sport, inclusiv o mie de cluburi de karate, spărgînd lemne cu capul, din mers, scrimerii care pentru o poză, te lăsau să îi pocnești peste cască cu săbioiul, gimnaștii care făceau tot felul de tumbe, spațiale și temporale, bicicliștii ca niste ogari pe două roți, cu tot felul de giumbușlucuri pe una sau niciuna din roți și mulți, mulți alții. N-am văzut scafandri dar cred că i-am pierdut eu pentru că branșa e atît de populară aici că probabil au defilat în prima parte a paradei. Nu m-ar fi surprins cîtuși de puțin să îi văd complet echipați, lipăind de zor pe University Road sau bolborosind într-un enorm acvariu prin vreun car votiv aninat într-un

camion uriaș. Au lipsit și minoritățile sexuale, cum se cheamă pe aici bomboneii și lesbienele, ceea ce a fost o dovadă de maturitate civică, chit că ăștia și-au dat în petec într-un carnaval, acum vreo două săptămîni, pe străzile Gainesville-ului. Carneavalul cu pricina, cred că am scris corect, l-am scăpat fără regrete.

Pe primar, senatori și pe reginele frumuseții - cele mai importante, multe alte regine ale frumuseții, mai mult sau mai puțin locale, venind ulterior - i-am scăpat, de data asta cu multe regrete, pentru că începutul parăzii nu l-am prins, tot așteptînd un colet de la FedEx care întârzia cu încăpăținare. Pînă la urmă am lăsat totul baltă și am alergat la paradă, pentru ca în timpul ăsta cei de la FedEx să mă caute de două ori, cu notițele lor sîcîitoare agățate de clanța ușii. Coletul l-am recuperat seara de la oficiul lor din oraș, așa că am putut obține obiectul pentru care am ratat începutul prețios al parăzii: un aparat foto digital.

Seara, în aceeași zi, în Swamp, s-a ținut un uriaș spectacol, numit, cum altfel decît "The Gator Growl" – urlatul aligatorului, de parcă bietul corcodel ar spune vreodată ceva. Spectacolul a avut o mulțime de evenimente, recitaluri ale unor formații pop faimoase, încoronarea reginei frumuseții pe anul ăsta, aleasă din trei finaliste, show-uri de lasere și focuri de artificii. Ca fraierul, nu m-am dus că am auzit că nu mai sînt bilete dar cred că ar fi meritat să mă zbat nițel.

Sîmbătă, pe 3 Noiembrie, s-a ținut un super meci de fotbal american, alt eveniment prilejuit de Homecoming. De data asta, Gatorii au bătut cu 50-0 echipa adversă astfel că mulțimea care a umplut pînă la refuz Mlaștina a fost din nou în delir. Se pare că ăsta e și motivul pentru care de obicei se invită de Homecoming o echipă de fotbal cu mult mai slabă decît Gatorii: aceea trebuie să manînce bătaie pe rupte de la crocodili. Nu s-a auzit decît "Go-go, Gators!" și "Eat them Gators!", cu o frenezie ce mi-a amintit de meciurile noastre de fotbal. Dar ce diferență față de ele!

O petrecere sud-americană

Într-o vineri seară, familia Jaramillo m-a luat la o petrecere latino. Cuvîntul e puțin depreciat în accepțiunea românească, pentru că la Dîmbovița se înțelege un fel de dancing party cu Ricky Martin sau alte muzicuțe pentru copiii de școală generală. Aici însă aveam să descopăr altceva...

Am plecat la o familie prietenă a Jaramillilor, bolivieni, care au o casă undeva la marginea Gainesville-ului. Ea, Tita, lucrează la muzeul nostru, în herbar și are de terminat o teză despre liane columbiene. El, Pablo, e meșter sticlar și se ocupă de vitralii. Zona unde locuiesc e semi-sălbatică, cam ca tot ce e în jurul Gainesville-ului, într-o pădure deasă de chiparoși și palmieri. Casa e și ea izolată, tipic americană, cu mult lemn și puțină piatră, genul vagon, aranjată foarte neutru cu excepția unei biblioteci frumoase (bibliotecile au fost totdeauna feblețea mea) și a unui office redutabil. Am ajuns pe la opt și ceva și am virat-o prompt pe rom de Jamaica amestecat cu Coca-Cola, din spirit de solidaritate cu națiunea americană, probabil, la care s-a adăugat o Salsa gătită la perfecție, iute de leșinai, alături de alte feluri de mîncare ale căror nume le-am uitat. Pînă pe la zece-unsprezece am ținut-o în conversații semi-stupide, avînd în vedere atmosfera și locul, legate de proiecte de cercetare, cu americanii care apăruseră între timp. N-am ratat să mă interesez de geografia Columbiei, care pentru mine era o mare pată albă, așa că am aflat o mulțime de noutăți de la prietenii columbieni, bolivieni sau ecuadorieni, care nu se plictisesc niciodată de geografia de acasă. O fi și asta o reacție a exilului, nu știu. Am aflat multe lucruri direct de la sursă, de la columbieni și m-au impresionat în mod special relatările despre cum se crește în grădină *Cannabis* și care este sistemul local de guvernămînt, cel de facto, adică al seniorilor locali care nu mai dau nici un fel de socoteală guvernului despre cele ce se întîmplă pe domeniile lor, fiecare cam de mărimea unui județ de-al nostru. Dar asemănările cu România nu s-au oprit la mozaicul de interese locale care aruncă în aer interesele naționale, am găsit asemănări subtile la capitolul mentalități, corupție în administrație, legislație sau poliție dar și la capitolul frumuseți sau resurse naturale. Stăteam și mă gîndeam că într-adevăr, România a început să importe modelul american dar l-a luat pe cel sudic și nu pe cel trebuincios nouă, al Statelor Unite. Motivul e unul singur: drăguța de mentalitate comună a celor două popoare.

În timpul ăsta atmosfera se încinsese, pe o muzică relativ neutră și comercială; cam toți columbieni, băieți și fete, erau la posturi, mai ales că se adăugaseră între timp și un număr simțitor de americani, în special de sex feminin. Așa că dintr-o dată a început muzica, cea redutabilă. Nu mai auzisem niciodată așa ceva, mi-au explicat că e ceva foarte național, că nu e muzica pe care o știe toată lumea, la radio sau prin alte părți, în orice caz, ceva tipic latino dar cu note mult mai grave, mai ritmate, mai pătrunzătoare, așa că nu puteai în nici un caz să stai locului. Am mai înțeles și că e ceva tradițional, ca un fel de muzică populară de-a noastră iar când mi-au spus asta mi-am adus aminte de nenorocirea națională numită manele și m-am înfiorat. Dansurile sînt sălbatice, spiritele se încinseseră, romul curgea în valuri, Coca-Cola fusese uitată cu o complezență suverană, cei mai apucați și-au scos sandalele, așa că mi-am adus aminte de episodul din Toamna patriarhului, a lui Marques, cu indianul cu macetă care umbla desculț. Fetele începuseră să semene cu niște bacante, gata să sfișie tot ce le iese în cale, ritmurile își dizolvau ultimele pîrghii de control și puf, unele puștoaice au căzut parcă într-o transă. E extraordinar să vezi cum dumnezeii lor sincretici își cheamă supușii, acei garinchas teribili ai noilor creștinați, hibridii amenințători ai Caraibelor, Anzilor și Europei, născuți din malaxorul a două civilizații atît de diferite. Am simțit și eu aripa aceea îngerească, trecută ca o suflare mută peste zbaterile și efluviile muzicale sau alcoolice sau poate cred că am simțit-o, pentru că fantasticul ăsta latin nu poate fi mărturisit cu demonstrații carteziene. Mi-am adus aminte mai tîrziu de episodul acela memorabil din Pendulul lui Foucault al lui Eco, despre rădăcinile redescoperite ale logodnicei lui Casaubon. Cu ocazia unei sărbători voo-doo, fata cu pricina cade într-o transă asemănătoare, dansînd. Am mai înțeles atunci, la petrecere, că sufletul lor totuși e foarte diferit de al nostru, parcă venit din jungla amazoniană și că nu degeaba scriitorii lor au lăsat povești ca Unchiul meu jaguarul... Țasta e și motivul pentru care singurele prezențe mute și nemișcate erau americancele de pe margine, fixînd cîte un punct în spațiu, cu regretul și tristețea unei intuiții care le spunea că nu pot împărtăși nimic. Veniseră atrase de faima petrecerilor columbiene. Afară, în luminișul din spatele casei, se făcuse un foc uriaș iar cei obosiți de atîta dansat fixau flăcările, într-o tăcere mormîntală.

Devreme, pe la unu noaptea, am plecat. Maria-Ines, soția lui Carlos, se simțea obosită, era în luna a opta iar eu nu aveam mașină să mă întorc acasă. Puteam ruga pe cineva să mă ia dar am preferat să mă întorc cu Jaramillii. Cînd le-am amintit de garinchas, au tresărit.

Noua Romă

În perioada 14-18 Noiembrie 2001 am plecat la Washington DC, ca să pot lucra în colecția de paleobotanică de la Muzeul Smithsonian și să țin o conferință, tot de paleobotanică, la același muzeu. Smithsonianul e o legendă iar gîndul că voi ajunge acolo să conferențiez și să lucrez în colecțiile lor istorice mă umplea de nerăbdare. Pregătisem o conferință legată de floarele Jurasicului și Cretacicului din România, subiecte de tot exotice pentru cercetătorii de acolo, probabil tot atît de exotice pentru paleobotaniștii americani ca și petrecerile columbiene pentru mine. Evident, acceptarea speech-ului a fost imediată, ca și aprobarea accesului în colecțiile halucinante ale muzeului, totul orchestrat cu aproape o lună înainte de plecare, pentru finanțarea suplimentară prin programul Fulbright, stabilirea programului de lucru și al conferinței, în fine, toată bucătăria unei vizite oficiale. Profesorul Dilcher a plecat în același timp cu mine, tot la Smithsonian, unde avea o întîlnire de tot oficială cu board-ul administrativ al muzeului.

Plecarea din Gainesville a fost dis-de-dimineată, am schimbat avionul în Atlanta, "poarta" aeriană a Sudului american, ca să ajungem, eu și David Dilcher, pe Reagan National Airport, cam pe la ora unsprezece dimineața. Speech-ul meu fusese programat în aceeași zi, după-amiază. Am ajuns cu bine la Washington DC, m-am instalat la State Plaza Hotel, într-un apartament tare michtaux, împărțit cu David Dilcher, chiar lîngă Departamentul de Stat, pe strada 21. Noua Romă este fascinantă, am putut admira Casa Albă și the Mall. Să nu credeți că e gluma aceea din București, ci e vorba de un parc gigantic străjuit de memorialul lui Jefferson, Casa Albă, Smithsonian, Capitoliu, Monumentul lui Lincoln - cu statuia încruntată

de pe jilț și Potomac, Watergate, aceea cu scandalul telefoanelor lui Nixon, Monumentul lui George Washington, Memorialul Vietnamului, cu plăcile gravate cu nume, celebru în toate filmele, Memorialul Războiului din Coreea, Constitution Avenue, Pennsylvania Avenue, pe unde mășăluiesc președinții, Smithsonian, Air and Space Museum, unde poți admira Messerschmitt-uri originale și the Reflecting Pool, care e un bazin urias, cu apă din Potomac. Mai țineți minte Forrest Gump? E vorba de maniferstația aceea uriașă, de lângă obeliscul lui Washington, moment în care Forrest face o baie în fața unui milion de martori: acela e the Pool, bazinul în care se oglindește Obeliscul. Mall-ul e imens, e o plăcere să te plimbi pe acolo, printre monumente și locuri atât de sonore.

Washington-ul are un farmec aparte, dublat de un stil roman care e expresia limpede a voinței americane de a legitima capitala imperiului drept o nouă Romă. Iar la capitolul ăsta, America a cîștigat în mod cert filiația, poate de la Moscova sau poate direct de la Constantinopol, asta e mai puțin important. Orașul e foarte curat, e o capitală tipic administrativă, cu o bună parte din suprafața sa cedată administrativ orașului Arlington: tot ce se întinde pe malul drept al Potomacului nu ține deloc de DC ci de Arlington. Am regăsit aici atmosfera de toamnă tipică, europeană, pe care n-o poți găsi în Florida, unde pînă și Crăciunul de petrece în șort și în șlapi.

Pe la amiază, în ziua conferinței, am ajuns la National Academy of Sciences - NAS, tot în Mall, lângă US Department of State și Trezoreria de Stat, ocazie cu care am admirat Pendulul lui Foucault dar nu acela al lui Umberto Eco și am băut o cafea în Members' Hall, o sală foarte simandicoasă rezervată numai membrilor Academiei și invitaților lor. E gîndită ca un loc unde te duci să te relaxezi, să bei un suc sau o cafea, să citești ziarul, să te dai pe internet sau să citești o carte din milionul de cărți înșirate pe pereti. Sala e plină de basoreliefuri egiptene, biblioteci, fotolii teribiloase de piele, în fine, ceva foarte intello... La intrarea principală, printre magnolii și drapeluri americane, am găsit un băiat de bronz, așezat pe niște trepte de piatră, ținînd în mînă un manuscris important iar la picioare i se așternuse o hartă a cerului. Îl chema Albert iar în manuscris am putut desluși numai $E=mc^2$. M-am ales și cu o serie de poze simpatice cu ocazia asta.

Birourile și laboratoarele de la Natural History Museum au poate perspectivele cele mai frumoase asupra centrului DC-ului, în special asupra Mall-ului. Seamănă, din punctul ăsta de vedere, cu priveliștile din laboratorul nostru de Paleontologie din Piața Universității, punct strategic unde la fiecare fiestă din piață se înființează un operator de la Poliție, printre microscopie și fosile de plante și căruia de fiecare dată trebuie să-i las cîte ceva scris pe tablă, să aibă grijă cum umblă pe acolo. La ora opt seara, în prima zi, cînd mă pregăteam de plecare de la Muzeu, becul din ȧuguiul pĂlĂriei Capitoliului era încă aprins, semn că aleșii poporului american încă lucrau, spre mulțumirea contribuabililor care știu că banii lor nu sînt cheltuiți aiurea în tramvai. A se vedea, spre comparație, ultimele scandaluri politice de pe malul Dîmboviței, despre banii Parlamentului, acel trist stabiliment unde disprețul arătat de aleși întregii țări este ridicat la rang de virtute, pe banii noștri. Americanii sînt foarte mîndri de becul din pĂlĂria Capitoliului și îmi explicaseră mai devreme, tot la Muzeu, că becul acela e un semn al respectului Senatului față de poporul american iar încrederea americanului de rînd în instituția Senatului e apreciabilă. Să vă mai spun că era să cad de pe scaun cînd am auzit povestea asta? Dintr-o dată mi-am adus aminte de BĂrlĂdeni, VĂcĂroi, Merci, Marțieni, Vadimi și Triți, de era să mă ia cu vertijuri la care numai o vrăjitoare biblică ar fi avut un descîntec adecvat, că m-am simțit disperat ca regele Saul, în deșert. Dar beculețul Capitoliului m-a trezit ca dintr-un vis urît, din viziunea aceea vampirească, apocaliptico-mioritică.

La Muzeu, primirea a fost foarte bună iar conferința a fost încununată cu aplauze sincere și cu un număr de întrebări bine țintite și lămurite în consecință. David Dilcher îmi spusese, după show, că prezentarea a fost la superlativ. A venit multă lume, unii special ca să mă asculte iar discuțiile s-au continuat încă vreo două ore după dar în cerc mai restrîns și numai între paleobotaniști. Introducerea a fost făcută de Dilcher iar întîlnirea fost organizată din partea Smithsonianului de Scott Wing, un paleobotanist care lucrează Cretacic și Terțiar din vestul american. Scott Wing a fost și principalul amfitrion al vizitei la Smithsonian, omul

cu afișul, telefonul sau aprobarea necesară și din cauza asta un ajutor de nădejde și întotdeauna foarte atent. Altă figură marcantă în paleobotanica americană e William (Bill) DiMichele, care lucrează plante paleozoice, în special carbonifere și permieni, o capacitate în domeniul lui. Tot o prezență a fost și Pat Herendeen, profesor de Botanică la George Washington University și fost post-doc de-al lui Dilcher.

Seara, de la Muzeu spre hotel, am putut admira Elipsa, Casa Albă, luminate feeric, am trecut pe lângă Casa Americilor și pe lângă cea a Daughters of the American Revolution, ca să rad un binemeritat dinner la un restaurant de sandwich-uri al Universității George Washington. Tot arhivînd o șaormă interminabilă, mi-am adus aminte, meditănd la numele universității ăsteia, de momentele prin care trecuse și universitatea noastră, cînd ajunsese să se cheme "C.I. Parhon". Mi-am spus atunci în sinea mea că sînt prea obosit dacă am ajuns să gîndesc așa, într-un local a coté de Pennsylvania Avenue. Dar adevărul e că practic în tot periplul meu american, nu numai cu ocazia excursiei în Noua Romă, nu m-am putut opri să compar și să meditez la diferențe, de cele mai multe ori cu tristețe și amărăciune la gîndul că numai noi, românii, sîntem responsabili contrastelor ăstora astronomice, fără ca cineva să ne vrea răul sau să ducă de rîpă Țara Românească din afara ei, așa cum ultimii 12 ani au demonstrat-o.

A doua zi am început lucrul în colecția de studiu a Smithsonianului, care are ambiția, perfect justificată de altfel, a celui mai serios muzeu din lume, trebuind să revizui niște conifere colectate de o serie de pionieri ai paleobotanicii, cum a fost Leo Lesquereux, la începutul Secolului al XX-lea. Ideea e că pentru a decide valabilitatea unor taxoni, trebuie să verifici lucrările originale și să poți vedea, dacă se poate, holotipii speciilor respective, adică eşantioanele pe care s-au definit speciile cu pricina. E incredibil ce colecții și biblioteci găsești acolo! Am început sistematic, mai întîi cu colecția din Formațiunea de Dakota și apoi, în zilele următoare, cu colecția materialului tip, care mai fusese publicat. Am găsit în felul ăsta eşantioane culese de pionierii americani, în primele explorări ale vestului îndepărtat și ulterior, în urma construcției primelor forturi, spre a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Mi-au plăcut și autografele marilor paleobotaniști americani, ca Leo Lesquereux, John S. Newberry sau ale mai "tinerilor" Lester F. Ward sau Edward W. Berry, ale celor mai pasionați amatori care au rămas în istorie, ca Ralph D. Lacoce și Charles H. Sternberg sau ale marilor paleozoologi, cum a fost Charles D. Walcott, descoperitorul Burgess Shale-ului. Oamenii ăștia au avut, acum 150 de ani, viața noastră, a românilor din paleontologia de azi, făcînd știință cu pistolul la șold, cu sacrificii și privațiuni penibile, cu o viață de familie agitată, de multe ori dramatică, toate în numele unei cunoașteri extraordinare, a unei priviri fascinate printr-o fereastră miraculoasă ce le-a deschis înțelegerea spre trecutul geologic. Ei au fost fascinații începuturilor, primele conștiințe de istorici ai naturii ale noii și bravei lumi americane. Singurul dintre ei care poate a dus-o mai bine a fost John S. Newberry, născut într-o familie foarte bogată și probabil singurul paleobotanist din lume care a fost în același timp și proprietarul propriei sale mine de cărbuni. Cea mai specială figură paleobotanică mi s-a părut Lesquereux, pe care întîmplător îl și studiez în tema mea de cecetare, pentru că studiile lui de paleobotanică au fost desfășurate și în Formațiunea "mea" de Dakota, deși faima lui se datorează studiilor pe care le-a făcut pe floră paleozoică.

Leo Lesquereux s-a născut în Elveția, la începutul secolului al XIX-lea. Cînd era puști, a căzut într-o prăpastie, undeva în Alpi, a scăpat cu viață dar în urma traumatismelor a surzit total. A studiat cu August Agassiz, fratele marelui Luis, la Neuchâtel, pe care l-a și urmat, în 1847, la Boston. A dus-o rău, în condiții mai puțin decît modeste, cu o familie numeroasă care din fericire l-a înțeles și l-a urmat permanent, poate și fiindcă soția lui, cu sînge albastru, a avut o educație foarte serioasă și a știut să înțeleagă chemarea celui de lângă ea. În America, Lesquereux a învățat engleză citind de pe buzele interlocutorilor, uimindu-i apoi cu accentul său special. A devenit rapid o figură aparte a societăților savante ale vremii iar spre bătrînețe a fost ales membru al National Academy of Sciences, fără ca prima lui recunoaștere să fie pe măsura celei postume. Prima lui dragoste a fost briologia, pe care de altfel nu a abandonat-o niciodată.

Mie totdeauna mi s-a părut viața lui Lesquereux foarte asemănătoare cu cea a lui Lamarck, pe undeva la fel de suferinzi, unul surd toată viața și altul orb la bătrînețe, la fel de pasionați, cu o viață aproape la fel de grea și de amară, jertfită în numele unui pionierat recunoscut abia la mulți ani după moartea lor.

Smithsonian e un mega-muzeu, ramura publică a celebrei Smithsonian Institution. E alcătuit dintr-o serie de muzee felurite, cum este cel de Istorie Naturală, numit oficial Muzeul Național de Istorie Naturală, unde am avut eu de lucru sau Muzeul Istoriei Americane sau Muzeul Aerului și al Spațiului, printre multe altele. Există chiar și un muzeu virtual, acela al Războiului Rece, cu resurse imense, la www.coldwar.org. Fiecare din secțiile amintite ale Smithsonianului au pagini de web fastuoase, simplu de văzut oricînd, se poate începe cu www.si.edu iar de acolo se poate călători prin toate muzeele afiliate. Oficiile administrative și practic centrul operațional al muzeului este tot în Mall, în așa numitul Castle, o clădire impozantă care contrastează puternic cu restul Mall-ului deoarece are un aer medieval, enigmatic.

Secția de Istorie Naturală are o clădire enormă chiar pe Constitution Avenue și găzduiește toate colecțiile de fosile, minerale, roci, faună, floră sau etnografie extra-americană. E un univers în sine, mai mare decît British Museum-ul din South Kensington, secția londoneză de Istorie Naturală, pe care îl cunoșteam bine din 1993 și unde lucrasem pentru o bună bucată de timp, în colecțiile lor de plante jurasice. Există și un Imax, un cinematograf gigantic, tridimensional, unde poți vedea ultimele super-producții de speologie, scufundări sau de cercetare a savanei africane. Colecțiile deschise publicului sînt însă incomparabil mai mici decît marile comori ale colecțiilor de cercetare, uriașe, strînse sistematic de peste 150 de ani, cu o forță, organizare și o sete de cunoaștere demnă numai de marile culturi. Este și cazul colecției de plante fosile, unde am avut ocazia să mă "pierd" pentru cîteva zile, doar pentru a încerca marea cu degetul. Am putut vizita, pentru scurt timp și cam pe fugă, colecțiile pentru public, organizate măiastru în jurul unui atriu uriaș, străjuit de un elefant gigantic, multă vreme un simbol greu de egalat al muzeului de istorie naturală. Intrarea de pe Constitution Avenue e străjuită de un craniu în mărime naturală de *Triceratops horridus*, un dinozaur celebru nu numai pentru aspectul și istoria lui dar și pentru că este primul craniu în cazul căruia s-a folosit un arsenal impresionant de tehnologie de calcul, pentru a asambla sutele de bucățele în care ajunsese. Intrarea dinspre inima Mall-ului e flancată de arbori uriași silicificați, triasici, din Parcul Național Petrified Forest din Arizona.

La Muzeu e organizată o secție extraordinară pentru paleontologie, cu colecții fascinante de nevertebrate, vertebrate și plante fosile. În toate cazurile, diorame uriașe ilustrează diverse momente în timp geologic, cum este biocenoza unui recif silurian sau asociațiile vendiene de la Ediacara. Sînt și diorame organizate stratigrafic sau pe probleme de paleoecologie, cum e cea a colonizării domeniilor continentale de către nevertebrate, în timpul Silurianului tîrziu. Se pare că pionierii tereștrii n-au fost alții decît Merostomatele, scorpionii de apă ai Silurianului.

M-au impresionat mult display-urile cu material original de la faimosul Burgess Shale, din Columbia Britanică. În colecția cu pricina sînt expuse, chiar sub nasul tău, celebra și cu adevărat halucinanta *Hallucigenia*, un nevertebrat legendar al biocenozei cambriene de la Burgess, numit ca atare de Charles D. Walcott pentru aspectul suprarealist al planului de organizare. *Marella*, un artropod primitiv, e și ea la loc de cinste, alături de *Anomalocaris*, *Pikaia*, primul cordat al planetei sau *Aisheaya*, printre toate celelalte staruri ale lumii cambriene, găsite la Burgess cu grade de conservare extraordinare. Am petrecut cîteva ore bune numai în fața colecției de la Burgess, într-o siderare și încîntare tulburate numai de lăcomia de a vedea și fotografia și alte colecții teribile.

Secția de paleobotanică e și ea de calibru greu, cu super-staruri ca *Archaeopteris*, primul gimnosperm, Devonian tîrziu, reconstituit de Charlie Beck și probabil cea mai mare descoperire paleobotanică a secolului XX. Sigilarii, Lepidodendroni, Cordaiți minunați și ferigi cu sămînță tronează fastuos, alături de colecții năucitoare de plante ale Terțiarului american sau din Cretacicul Formațiunii de Dakota, pe care cu onor o studiez la bursa asta. Foarte frumoasă e și colecția scoțiană de la Rhynie, cu primele plante terestre, devoniene, motivul

Începutului paleobotanicii Devonianului declanșat de Kidston și Lang la începutul secolului. Interesant e că bazele paleobotanicii devoniene au fost puse de un canadian, pe nume Dawson, cu vreo treizeci de ani înainte de scoțieni dar rezultatele muncii lui n-au fost recunoscute decât târziu, după epopeea paleobotanică de la Rhynie și asta numai din cauza stranieții tulburătoare a plantelor Devonianului din toată lumea.

Probabil că cea mai îndrăgită colecție de paleontologie e cea de vertebrate, pentru că nimic nu poate egala în faimă numele dinozaurilor. Iar aici, la Smithsonian, dinozaurii sînt la ei acasă, într-un display uriaș care te face să reflectezi la fragilitatea noastră, înecată de orgoliu și inconștiență. Găsești aici tiranozauri, diplodoci, pteranodoni și alte reptile, practic de toate soiurile, mărimile, gusturile și apucăturile, într-o paradă teribilă, dinamică și împietrită totodată. Toate exponatele sînt originale, nu e nimic de plastic, gips sau de altă natură decât aceea a oaselor originale, tocite și găurite de bătrînețe sau de boli, semne prea puțin vizibile pentru vizitatorul neinițiat dar care îți amintesc, limpede și trist, că animalele cu pricina n-au avut deloc o viață ușoară, în ciuda aspectului lor amenințător sau colosal. Am fost foarte impresionat de gheare și colți, capitol la care arhicunoscutul *Tyranosaurus* a excelat. Pe lângă dinozauri poți vedea și primele balene, descinse de altfel din strămoși tereștri, păsări sau mamifere, alături de reconstituirile lor realiste, colorate, bi- sau tridimensionale.

Secția de geologie nu e cu nimic mai prejos. M-a impresionat teribil colecția de meteoriți litici, printre zecile de meteoriți feroși expuși cu fast pentru a fi atinși, văzuți și înțeleși de oricine, în expoziția Messages from Outer Space. Există în colecția cu pricina chiar și o trusă geologică lunară, folosită de echipajele misiunilor Apollo pentru prelevarea de probe. După Apollo 11, practic fiecare misiune lunară a avut cîte un geolog, lucru puțin cunoscut de publicul larg dar care spune multe de robustețea științei geologice. De altfel, șeful programului geologic lunar nu a fost altul decât faimosul Eugene Shoemaker, codescoperitorul cometei Shoemaker-Levy care a interacționat cu atîta gingășie, în 1993, cu planeta Jupiter. După ce a ratat el însuși să plece pe lună, din cauza unor probleme la rinichi, domnul geolog a dezvoltat o întreagă tradiție în planetologie și catastrofism. Există expuse la Smithsonian toate felurile posibile de roci și minerale, de diaporame de tectonica plăcilor și vulcanism, grupate sub numele de "Stories Written in Stone". Dar poate cea mai populară colecție la capitolul ăsta e cea de pietre prețioase. Am putut vedea în colecția Janet Annenberg Hooker diamante care mai de care mai mari, mai perfecte și mai scumpe, alături de toate tipurile de bijuterii imaginabile.

Expozițiile de biologie sînt aproape la fel de mari ca și cele de paleontologie sau de geologie generală. Mi-au plăcut mult expozițiile de vertebrate sau cele de insecte. La capitolul etnografie, Smithsonianul excelează prin colecții din toată lumea. Speciale sînt însă cele africane sau cu privire la eschimoși.

M-am întîlnit și cu Clive Trueman pe care mi-l aduc aminte nu numai de la Bristol, unde ne-am cunoscut dar și cum ne explica, mie și Monei, în vizită la noi acasă, în Aviatorilor, despre cum trebuie băut alcool după ardei iute sau dish-uri Sechuan. Clive, căruia îi organizasem și o conferință la noi în catedră, în București, era la Smithsonian deja de un an și ceva și se pregătea să plece, în vara lui 2002, la Tel Aviv, să cerceteze noi dinozauri din deșertul Iudeii, probabil și pe Ariel Sharon, nu știu. Am hotărît ca în vinerea respectivă să mergem să bem o bere și să evocăm bătrînul Bristol, cu universitatea și pub-urile lui. N-am mai reușit, că în seara cu pricina eu am fost dat pierdut prin colecții iar cu altă ocazie nu ne-am mai întîlnit.

Ce m-a impresionat tare mult au fost veverițele Mall-ului! N-am mai văzut niciodată așa veverițe îndrăznețe: se cațără pe tine să le dai de mîncare, cerșesc cu disperare, te jefuiesc de mîncare dacă nu ești atent, le poți ține în palmă și sînt niște grase patentate! Cînd intri în parc, te aștepți să dai peste o gașcă de veverițoaice înfuriate care-ți spun: alunele sau viața! Evident, coana Moca mai lipsea, să le alerge precum pe verișoarele lor tucirii din Parcul Herăstrău.

Air and Space Museum e o odă adevărată închinată curajului și inventivității omenești, o adevărată Mecca a băieților mari care merg acolo, așa cum am ajuns și eu, să își vadă

jucăriile. E și el un super-muzeu, cu expoziții fabuloase în care sînt expuse originale de la frații Wright și pînă la cucerirea Lunii sau pînă la viitoarele misiuni umane pe planeta Marte. Eu am fost atras de tot ce înseamnă tehnică reactivă, prin asta înțelegînd rachete de toate felurile, de la Sidewinder și pînă la monștrii balistici Minuteman III, SS-20 sau Pershing II.

Am petrecut ceva timp meditănd lîngă bijuteria otrăvită care e Pershing II, aducîndu-mi aminte, lîngă căpățîna ei nucleară de 250 de kilotone, de discursurile ipocrite ale lui Al Bătrîn despre dezarmarea nucleară și alte abureli din astea politice, precum celebrul slogan de care ni se făcuse greață "tutulol": "Un nu hotărît înarmărilor nucleare"... În orice caz, cînd mă gîndesc că rachetița asta sprintară ar fi putut rade cu nonșalanță un oraș mai mare decît Bucureștiul, mă cutremur, cu atît mai mult cu cît așa ceva era gata să zburătăcească din Germania de Vest către orice capitală a Europei Pactului de la Varșovia. M-au impresionat robustețea și sveltețea rachetei care pare blindată și care în nici un caz nu are look-ul gracil al rachetelor balistice de siloz sau al celor din programul spațial american.

SS-20-ul sovietic e o urîță, mare și grasă cum numai rușii puteau face, cu o ogivă triplă și cu clasicele joncțiuni dintre trepte așa de zdravii, cu ajutajele apoape la vedere. Americanii au expus-o cu mîndria cuceritorului și probabil cu aceeași fiori pe care i-am simțit și eu contemplînd Minuteman-ul sau Pershing-ul yankeilor. Minuteman-ul e un gigant, cu capete multiple în funcție de opțiunile de prăjire a inamicului, operație pentru care americanii au un termen suav și de aceea și atroce, împrumutat din bucătaria nevestelor de general de divizie: "to nuke", care înseamnă a prăji la cuptorul cu microunde... Silozurile de Minuteman, deși mult reduse în anii de după 1989, sînt încă în funcțiune și au o independență totală, pe deplin autonome în a-și elibera conținutul poliploid. Ce e interesant e că în Minnesota, unde marea majoritate a mușchilor brațului strategic american își are tendoanele, au fost scoase la vînzare o mulțime de silozuri. Așa se face că unele au ajuns în proprietate privată iar posesorii au acum în dotare un puț de cel puțin 80 de metri înconjurat subteran de un labirint de camere, office-uri și anexe uluitoare. Cel puțin unul din silozuri e celebru în lumea mică a scafandrilor americani de peșteră: e acela unde, din cauza unor infiltrații de apă, puțul rachetei s-a inundat pentru vreo 60 de metri, rezultînd un teren de joacă subacvatică nemaipomenit, pentru că te echipezi în office și sari într-un hău întunecat și rece, tocmai bun pentru antrenamente de peștereală.

Sigur că tot la Air and Space sînt expuse mărturii istorice precum rachetele nemțești V1 și V2, alături de mai noile Nike sau faimosul Tomahawk, cu care americanii au inaugurat operațiunile din Irak, în 1990.

Programul spațial american e la loc de cinste în muzeu. Poți vedea totul, de la începuturile programului Mercury, cu Liberty Bell, Gemini, trecînd pe la gigantul și tristul Skylab, unde poți intra în interiorul laboratorului spațial, formidabil echipat pentru anii '70, Apollo, care e starul muzeului și pînă la navetele spațiale americane sau Stația Spațială Internațională. Am fost fascinat de Modulele de Serviciu și Comandă ale misiunilor Apollo sau de cel Lunar (LEM), pe care le poți vedea pînă în cel mai mic detaliu și pe material original, din seriile inițiale de producție. Există un display al interiorului LEM-ului, unde admiră toate instrumentele de măsură și control, inclusiv sforicelele comice de la boosterele de poziție, în timp ce prin hublouri privești peisaje lunare, filmate la prima aselenizare.

Mi-am adus aminte de încîntarea cu care citeam despre misiunile spațiale americane, pe vremea cînd eram elev în Școala generală. Pe vremea aceea nici n-aș fi îndrăznit să cred că îmi pot vedea "în titan și aluminiu" legendele tehnologice despre care citeam cu atîta aviditate, în cărți cum e aceea a lui Valentin Gheorghiu, "La un pas de infinit", sau aceea a lui Florin Zăgănescu, "Viitorul aparține spațiului". După cum n-aș fi crezut că-mi pot întîlni la Natural History Museum eroii din "Țara lui Sanikov", citită de ai mei cînd încă nu știam să buchisesc sau legendele din Școala generală descoperite cu fervoare din cartea nemaipomenită a lui Dan Grigorescu, "Înainte apariției omului"... Caietele cu dinozauri sau cu schițe tehnice de rachete le mai am și acum, păstrate și ca amintire a energiei consumate pe atîta grafică minunată.

Alte display-uri teribile au fost cele ale avioanelor de vînătoare din cel de al Doilea Război Mondial sau ale portavioanelor americane. Pentru împătimitii de tehnică din al doilea

război, secția cu pricina e obligatorie, pentru că acolo poți vedea în original Messerschmidt-ul 109 german, Spitfire-ul britanic sau Aeromacchi-ul italianesc, alături de o secțiune dintr-un B29 și filme de arhivă cu lupte aeriene, "dog fights" pe cerul Germaniei în '43 și '44. La Air and Space intri într-un portavion nuclear, te poți plimba pe pistă sau în camera de control a zborului, admirând cu uluire un A4 întreg sau secționat, Sidewinder-uri pentru angajări aeriene, Phoenix-ul cu care dai la fund un crucișător, muniție de toate calibrele și necesitățile sau sistemul antirachetă Phalanx, o minune a tehnicii navale. Ca să înțelegeți dimensiunile tehnice ale problemei, e de meditat asupra faptului că Phalanx trîntește un pumn înmănușat în uraniu fix în nasul unei rachete antinavă care se avîntă spre țintă la rasul valurilor, cu viteze de cîțiva Mach. Ți se explică în detaliu structura formidabilă a unei "task force", care are în centru un portavion, la care se adaugă crucișătoare, fregate și submarine, unitate care este nucleul operativ al oricărei acțiuni armate americane de peste mări. La capitolul ăsta, americanii au devenit după al Doilea Război adevărați artiști, lăsînd mult în urmă marina sovietică.

Monumentele Noii Rome sînt impresionante. Capitala excelează din punctul de vedere al arhitecturii clasice, aș spune chiar romane, după cum toate memorialele americane din Washington DC o arată. Franklin Roosevelt Memorial e singurul modernist dar nu cu mai puțin impresionant decît restul. Seria memorialelor dedicate conducătorilor americani e dominată de obeliscul lui Washington, chiar în fața Elipsei și a Casei Albe. Obeliscul e mai degrabă egiptean în aparență, foarte inspirat așezat în centrul Mall-ului.

Poate cel mai impresionant monument din serie e acela al lui Lincoln, la unul din capetele Mall-ului, gigantic, roman și gracil în același timp, cu niște proporții perfecte, încîntătoare. La vremea construirii lui, fiecare stat american a fost reprezentat printr-o coloană, constituind un fel de coroană pe conturul monumentului iar în centru, așezat pe într-un jilț gigantic, e așezat însuși Abraham Lincoln, grav și îngîndurat, cu o expresivitate impresionantă, privind concentrat către Reflecting Pool. Parcă tot destinul Americii îi cumpănește pe umeri dar pe undeva cam ăsta e și mesajul întregului monument, pentru că Lincoln a fost unul dintre președinții cheie pe care i-a avut America. Fără un personaj ca Abraham Lincoln, America ar fi arătat cu siguranță cu totul alfel decît astăzi, după cum întregul Sud american ar fi avut o soartă mai fericită dacă Lincoln nu și-ar fi găsit sfîrșitul timpuriu și trist, victimă a unui atentat stupid, tot în Washington DC. Statuia mi-a plăcut foarte mult, pentru că îți lasă un sentiment paradoxal, de forță imensă și tristețe adîncă, de masivitate și de fragilitate în același timp, de etern și de trecător, de eroism și de sacrificiu, ca tot ce e omenesc și politic. Iar faptul că Lincoln a fost mai mult decît un președinte e demonstrat din plin de monumentul său. Am putut vedea și alte locuri istorice legate de soarta lui Lincoln, cum e teatrul Ford, unde președintele a fost împușcat, situat pe o stradă adiacentă Bulevardului Pennsylvania, chiar lîngă sediul central al FBI sau pensiunea de peste drum de teatru, unde Lincoln a murit în aceeași seară. La teatrul Ford am ajuns cu aproape toată familia Dilcher, în dimineața ultimei zile a vizitei mele în Washington DC, cu David Dilcher, cu Ann, fiica profesorului, cu Joe, soțul ei și cu Liam, nepotul familiei Dilcher. Joe a și lucrat la muzeul Ford, la baza lor de date, așa că am putut auzi de la Joe explicații extrem de bine argumentate, ale unui fost ghid. După ce am ascultat expunerea, așezați în sală printre delegațiile de copchii de școală generală, am putut merge vis-à-vis de teatru, unde Lincoln a încetat din viață. Apectul ironic al întregii istorii, pe lîngă copacul din fața intrării, tapetat cu chewing-gum, pentru că puștimea nu e admisă ciofăind, este faptul că Lincoln, după înfrîngerea Sudului, avea planuri foarte serioase pentru reconstrucția statelor confederate, idee care nu s-a mai materializat niciodată, după asasinarea lui. Ba din contră, istoria Sudului a devenit una tristă, marcată de spoliere și nedreptăți, multe dintre ele puse și pe seama asasinării președintelui. Pe treptele monumentului s-a scris istorie de multe ori, cum este cazul faimosului discurs al lui Martin Luther King, cu al său hipnotizant "I have a dream" care a însuflețit o întregă Americă pe cale de desegregare.

Jefferson Memorial e la fel de impresionant. E situat tot pe malul Potomacului, chiar pe buza Tidal Basin-ului, colinear cu Washington Memorial, Ellipse și Casa Albă. E un monument circular, tot în stil roman, la interiorul căruia se găsește o statuie uriașă a lui

Thomas Jefferson. Citate din scrierile lui sînt sculptate la tot pasul, tare deștepte și de o actualitate teribilă. Sînt extraordinare scrierile lui cu privire la libertate, la egalitate și la demnitate omenească, bune de pus în ramă în oricare din țările Europei sau ale lumii, cu atît mai mult în fostul spațiu socialist. Jefferson a fost un intelectual rafinat, inspirat, tenace și respectat, un adevărat părinte al națiunii americane. Și mai impresionat am fost cînd, după ce am meditat peripatetic la scrierile celebre, plimbîndu-mă în jurul statuii străjuite de coloane, am aflat de la David Dilcher că Thomas Jefferson a fost și un bun stăpîn de... sclavi dar așa e istoria, paradoxală și plină de surprize, totdeauna cu un clou uluitor.

Franklin Roosevelt Memorial e foarte nou, de-a dreptul post-modern, cu jocuri de perspectivă pe orizontală, printre citate sculptate, statui de bronz sau diverticule cu țîlc, ascunse printre perdele de apă dintre cele mai ingenioase și decorative. Eleanor Roosevelt, prima doamnă a țării, care a fost și ea o mare figură politică, își are și ea statuia către sfîrșitul periplului inițiativ. Mulți americani au avut de obiectat tocmai așezarea statuii către sfîrșitul întinerariului memorial dar mie mi s-a părut că așezarea asta n-are nimic de a face cu un atentat la memoria ei, așa cum au lăsat să se înțeleagă cercurile feministe din capitală.

Memorialul războiului din Vietnam cred că nici nu are nevoie de vreo descriere, e un loc de pelerinaj pentru fiecare american, arhicunoscut în toată lumea. Plăcile șlefuite ale memorialului se găsesc într-o adîncitură a Mall-ului și ele sînt tapetate cu listele de nume ale celor căzuți. Poți copia pe hîrtie, prin contact, orice nume dorești și asta e gestul cel mai frecvent pe care îl fac vizitatorii de aici. Mai există două grupuri statuare ale eroilor din Vietnam, unul cu cîțiva bărbați înarmați, în patrulare iar celălalt dedicat eroinelor Vietnamului, îngrijind un muribund. Statuile sînt foarte naturale, cu detalii precise, expresive și șocante prin dramatism. Și mai impresionant prin realism mi s-a părut Memorialul războiului din Coreea, alt război trist, de uzură, cu mii de victime inutile. Și cu primul prilej de apel pentru bomba atomică de după cel de al Doilea Război, venit din partea unui MacArthur rebel care a sfîrșit prin a-și urca în cap întreaga administrație americană a vremii. Memorialul înfățișează un pluton în mișcare, toți cu privirile în gol, obosiți și hîrșiiți de tot și de toate, cu pelerine ca niște giulгии, legate la gît, sub catarama căștilor. Monumentul l-am văzut seara, după ce ieșisem de la Smithsonian, într-o atmosferă fantomatică și halucinantă, amplificată de iluminarea cu fibră de sticlă.

Serile Washingtonului sînt foarte plăcute, dacă știi unde să te duci. Eu am nimerit împreună cu Dilcherii reuniți la un restaurant etiopian, tare șic și ciudat pentru gusturile mele. La etiopieni mănînci cu mîna, fără tacîmuri, folosind o pîine foarte elastică și subțire, ca o folie de cauciuc. Mîncarea e făcută cu tot felul de mirodenii ciudate, altfel foarte gustoasă dar tot n-am putut scăpa în totalitate de sentimentul nesiguranței că nu știi ce mănînci. Însă m-am gîndit că oficiul american de protecția consumatorului se bucură de o faimă bine cîștigată de-a lungul timpului și că șansele de a mîncă ceva ce miaună sau latră sînt totuși infime pe malurile Potomacului. Sigur că mi-am adus aminte de episoadele mieilor de Paște dîmbovițeni, care poposiseră în prealabil pe la ecarisaj dar în fine, asta era în fond și la urma urmei pe altă planetă și în altă galaxie.

Casa Albă e impresionantă mai ales seara, luminată perfect, din toate unghiurile. La fel de impresionantă e clădirea Trezoreriei sau a birourilor executivului, toate cu o arhitectură romană, clasică, tipică.

O seară memorabilă am petrecut-o la Smithsonian, la recepția dată în cinstea directorului Muzeului, Mr. Robert Fri, mulți ani șeful inspirat al instituției. Mr. Fri tocmai se pensionase, așa că festivitățile au fost pe măsură, prilejuite și de adunarea board-ului muzeului. Eu am ajuns la festivitate în urma neparticipării lui Ann, fiicei profesorului, care avea ceva de pregătit pentru biroul de arhitectură unde lucrează, așa că în locul ei, David Dilcher m-a anunțat pe mine. Recepția s-a ținut în sala civilizației africane, printre colibe și felurite arme ale triburilor Africii ecuatoriale. Am cunoscut cu ocazia asta cam pe toată lumea notabilă din conducerea muzeului, oameni foarte activi și influenți. Am făcut cunoștință cu multe personalități publice americane, cum e cazul unei directoare de la televiziunea Nova sau al șefului board-ului Smithsonianului, o persoană uimitoare cu care am schimbat multe opinii de-a lungul întregii seri. Dinner-ul s-a continuat în sala mamiferelor, care e în curs de

reorganizare, într-o atmosferă curat suprealistă. Sala e uriașă, seamănă cu un hangar de asamblat rachete, cu coloane înalte, luminate la bază de reflectoare de diverse culori, special aduse pentru seara respectivă. Mesele au fost așezate în centru iar lateral se aduseseră ecrane de proiecție pe care au rulat în permanență show-uri în Powerpoint, pe toată durata dinner-ului. S-au rostit toasturi și s-au ținut speech-uri de la un mic podium, într-o atmosferă destinsă și cordială. Am plecat plăcut impresionat de noile cunoștințe, cu convingerea că lumea subțire e la fel și în Europa și în America.

Un monument nou e National Cathedral, o catedrală care seamănă foarte mult cu sora ei de la Paris, Notre Dame. Proporțiile și execuția sînt impecabile, ca și librăria catedralei. Impresionante sînt și șirurile de demoni aliniate pe acoperișuri, muchii sau cornișe, cu numele de "gargoyls". Poți vedea pe post de gargoyls drăcușori feluriți sau demoni mai moderni, cu aparat de filmat, cu rachete atomice sau chiar pe campionul imaginarului american, însuși Dart-Vader, coborît din Războiul Stelelor pe una din cornișele catedralei...

Urmează:

- Florida (Orlando, Tampa, Ybor, Cape Canaveral, Gainesville - urmare);
- California (Los Angeles: Getty, La Brea, Disneyland, Jay Leno Show; San Francisco, Monterrey, Big Sur);
- Nevada (Las Vegas);
- Parcuri naționale americane în California, Nevada, Colorado, Utah, sau Arizona (Zion, Grand Canyon, Bryce Canyon, Arches, Petrified Forest, Painted Desert, Sequoia, Kings Canyon, Mexican Hat, Monument Valley National Parks sau Meteor Crater, Lower Antelope Canyon Parks);
- Kansas (Lawrence);
- Kentucky (Lexington);
- Tennessee (Paris);
- Indiile de Vest (croaziera cu Carnival și scufundări în Caraibe, Grand Cayman și Cozumel);